

TÜRKİYE GÜLLERİNİN ADLARI VE TEKNİK TERİMLERİ

Hasan Özçelik¹

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Biyoloji Bölümü, Isparta
İlet: hasanozcelik@sdu.edu.tr

Özet

Bu makalenin amacı, Türkiye gülleri ile ilgili tüm tarımsal ve biyolojik terimleri topluca sunmaktır. Terimlerin anlamı, orijini, ortaya çıkış hikayesi gibi bilgilere yer verilmektedir. Türkiye gül taksonlarının (yaklaşık 70 takson) güncel bir listesi de makalede yer almaktadır. Güllerle ilgili çok sayıda çalışma yapılmasına rağmen teknik terimleri ilk kez bu makalede ve topluca incelenmiştir. Toplam yaklaşık 150 terim tarım, hastalıklar, işleme, ürünleri saklama, pazarlama ve sistematik üzerine olup 50'si ilk kez literatüre girmektedir.

Türkiye'de var olduğu belirtilen bazı gül taksonları çalışmamızda tespit edilememiştir. Öte yandan yeni takson kayıtları vardır. Buna göre taksonların Türkçe adlarında değiştirmeler yapılmıştır. Türkçe isimlerin verilmesinde yöreler, yayılış alanı ve faydalanma çok etkilidir. Bir taksona verilen Türkçe ad ağırlıklı olarak bölgelere ve kültürel etkileşime göre değişir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri İran'dan, Batı bölgeleri de Avrupa ile etkileşim içindedir. Her ismin verilmesinin bir hikayesi vardır. Güllerden çok sayıda ürün imal edilmektedir. İşleme teknikleri ve müşteri tercihleri yeni ürünlerin ve dolayısıyla yeni terimlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Güllerin teşhisinde teknik terimler önemlidir. Bu terimlerin anlaşılması sistematik çalışmaları kolaylaştıracaktır.

Anahtar Kelimeler; Gül, Teknik Terim, Tarım, Botanik, Yerel Adlar, Türkiye

VERNACULAR NAMES AND TECHNICAL TERMS OF TURKISH ROSES

Abstract

The purpose of this article, all agricultural and biological terms related to Türkiye roses are to offer in detail. The meaning of the terms, origin, story of emergence of information is also included. A current list of Türkiye roses (almost 70 taxa) are also included in the article. Despite the numerous studies on roses are first described technical terms in this article and collectively. 150 terms in total, relate to agriculture, disease, processing, product storage, marketing and systematic, 50 terms of which are in the literature for the first time.

Some rose taxa in Türkiye indicated that there could not be identified in our study. There were new taxa records. According to this, some changes were made in names and taxa. The localities are very influential given the Turkish names. Turkish names given to a taxon depends mainly on the regions and cultural interaction. The eastern and southeastern Anatolia are influenced by Iran and also Thrace region are influenced from Europe. There is a story about giving every name. A large number of products are manufactured from roses. Processing techniques and customer preferences have led to the emergence of new products and hence new terms. Important of the technical terms in diagnosis of roses are big. Understanding these terms will facilitate systematic studies.

Keywords; Roses, Technical Terms, Agriculture, Botany, Vernacular Names, Türkiye

1. Giriş

Bilim, terimle başlar. Terimler de her sektörde ve kültürde uzun süren deneyimlerin sonucunda sahanın uzmanları, uygulayıcıları ya da halk tarafından üretilir. Bu terimlerin tek anlamlı halde tanımlanması ilgili meslek gruplarının işlerini kolaylaştırmaktadır. Bu makalenin amacı da Türkiye’de gül ve gülcülük sektöründe kullanılan terimleri belirlemek ve teknik amaçlı tanımlamaktır. Ayrıca Türkiye güllerinin bir taksonomik listesi ve bu taksonların Türkçe adları belirtilmektedir.

Çiçeklerin kraliçesi olarak kabul edilen güller; gösterişli ve hoş kokulu çiçekleri yanında süs bitkileri, kozmetik ve parfümeri, gıda ve tıp sektörlerindeki yaygın kullanımları ile dünyadaki en önemli bitkilerdendir. İnsanlık tarihinden daha eski bir geçmişe sahip olan güller, hoş kokuları ve görüntü güzelliğiyle insanlar tarafından eski çağlardan beri yetiştirilmiş ve değişik amaçlarla kullanılmıştır. Güllerden tıbbi amaçlı olarak en az 5000 yıldır faydalandığı bilinmektedir (Özçelik ve ark., 2011a:123). *Rosa L.* (Gül), Rosaceae (Gülgiller) familyası içinde sınıflandırılan hoş kokulu ve güzel görünümlü türlere sahip bir cinstir. Doğal güllerin çiçekleri genellikle yalınkat iken, ekseriyetle melez çeşitler ve bahçe gülleri katmerli yapıdadır. Güllerin yer örtücü, sarılıcı ve tırmanıcı, çalı ve ağaçsı formları bulunmaktadır. Türk halkı yüzyıllardır bazı türlerin meyvelerini marmelat, gül şurubu, gül pekmezi ve çay yapımında, çiçeklerini ise gül suyu, reçel, gül sirkesi vb. yapımında kullanmışlardır (Özçelik ve Orhan, 2014:44-54).

Türkiye güllerinin 70 türe bağlı 400 yerel, 100-150 kadar da ekzotik olmak üzere 500 civarında genotipten müteşekkil olduğu tahmin edilmektedir. Bu zenginliğin kolayca adlandırılması düşünülemez. Terimler bilimsel zeminde yerine oturtulursa özellikle bahçe ve modern güllerde teşhis ve tanımlama işi kolaylaşacaktır. Sektörel paydaşların da birbirini kolay anlamalarına yardımcı olacaktır. Türkiye gülleri ve gülcülük hakkında belirlenmiş tüm terimler bu makalede anlatılmaktadır. Sistematiği ve taksonomi bilimine, gülcülükteki sektörel paydaşlara faydalı olması amaçlanmaktadır.

2. Materyal ve yöntem

Türkiye gülleri ülke genelinden 2006 yılından bu yana tarafımızdan toplanıp teşhis edilmektedir. Makalede adı geçen gül taksonları güncel duruma göre yazılmıştır. Verilen bilgilerde yurt dışı gezilerdeki gözlemlere de yer verilmiştir. Güncel takson listesi ve

Türkçe adları Çizelge 1’de verilmektedir. Tekrar eden taksonlarda otörsüz ve kısaltılarak yazılmıştır. Hibrit taksonlarda ise otör yazılmamıştır. Hem otörü şüphelidir, hem de bir kısım hibritler henüz bilim dünyasına kazandırılmamıştır. Türkçe isimlerin gerekçeleri ve kelimenin kökeni literatüre ve arazi çalışmalarındaki gözlemlere bağlı olarak açıklanmıştır. Bazı bilgiler ise literatür kayıtlarına (Baytop, 2001; Anonim, 1328; 1332) dayanmaktadır. Anonim 1328 ve 1332’de verilen tarihler Hicri’dir, Osmanlı döneminde kullanılan takvime aittir. ‘Dersaadet’ İstanbul’u, ‘Matbaa-i Amire’ ise Devlet Matbaası’nı ifade etmektedir. Devlet yayını olan bu iki eser Osmanlı Türkçesinde olup günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Her terim açıklanırken sadece sözlük manası değil, terimi ortaya çıkaran bilgilere, hikayesine ve gerekli ise ilgili gül taksonlarına da yer verilmiştir. Ayrıca gül taksonlarına verilen adların il, ilçe, kasaba bazen de köy olarak; bazı durumlarda genelleştirilerek yöre ve bölge olarak belirtilmiştir. Çizelge 1’de; gül taksonlarının listesi akrabalık ve kullanım esasına uygun olarak dizilmiştir. ‘Türkiye Güllerinin (*Rosa L.*) Yöresel Adları ve Yetiştikleri Yörelere’ adlı eserde (Korkmaz ve Özçelik, 2015:78-81) geçen isimler ve yöreler güncellenmiştir. Kendi bulgumuz olmayan bilgilerin alındığı durumlarda literatür kaynağı belirtilmiştir. Taksonlar ve bu taksonlara verilen isimler; ürünler ve bu ürünlerin üretim metodları; taksonomi ve sistematiği kullanılan terimler; ekonomi, tarım, sanayi ve ticarete kullanılan terimler gruplandırılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Terimlerin açıklanması sözlük anlamında (eş anlamlısını yazmak şeklinde) değil, uygulamadaki metoda, kastettiği bitkilere, sektöre katkısına göre açıklanmaya çalışılmıştır. Gül ürünlerine yönelik terimler açıklanırken üretimi, ham maddesi ve ilgili gül grubu hakkında da bilgiler verilmiştir (Özçelik, 2018). İşleme safhaları ürünün adlandırılmasında ve farklılıklarının anlaşılmasında önemli görülmüştür. Burada belirtilmeyen metodlar metin içerisinde açıklanmıştır.

3. Bulgular

3.1. Tarım, sanayii ve ekonomi terimleri

3.1.1. Çiçek ve meyve gülleri

Yağ gülleri: Çiçeklerinden uçucu yağ üretilen güllerdir. *Rosa* (Syn: Gallicanae DC.) seksiyonundaki taksonlar yağ güllerinin sistematiği temelini oluşturur. Türkiye’de gül yağı eldesinde bu taksonlardan sadece bir kültür türü olan *R. damascena* kullanılmaktadır. Ancak *R. damascena* yetiştirmenin ekonomik olmadığı, özellikle nem oranı yüksek olan ülkelerde (Gürcistan gibi) *R. alba* tercih edilebilmektedir. İran’da *R.*

damascena yanında **R. semperflorens**, **R. odorata** ve **R. x borboniana** gibi diğer kokulu güller de tercih edilmektedir.

R. semperflorens (Kırmızı gül): Avrupa'ya Anadolu'dan gitmiştir. Kazanlık ve Karlova çiftçileri yağlık gül için bu türü tercih etmişlerdir ve o dönemde Anadolu'da bu yağ gülünün tarımı yapılmakta idi. Bir dönüm tarla 600-800 okka çiçek üretir. 8 kıyyeden 1 miskal yağ çıkar. Tarla kurak ya da yıl kurak geçerse 12 kıyyeden bir miskal yağ çıkarılabilir. **R. alba** (Beyaz gül): Dönüm başına 1000 okka gül üretir. **R. semperflorens** çiçeklerinin 8 kıyyesinden bir miskal yağ alındığı sene beyaz gülden 12 okkadan 1 miskal yağ elde edilir. Hava kurak ve rüzgarlı ise (hasad döneminde) 18 okkasından 1 miskal yağ alınır. **R. alba**'nın yağ kalitesi yüksektir. **R. damascena**'dan sonra en kaliteli yağ gülü, beyaz güldür (Anonim, 1328; 1332).

Kokulu güller: Çiçek kısımlarında en çok uçucu yağ petallerindeki nektar bezlerinden salgılanır. Bu bezin büyüklüğü ve işlevselliği sentezlenen uçucu yağ miktarını değiştirir. Güllün kokusu ve uçucu yağının yapısı türe göre değişir. Uçucu yağı çok üreten güllerin genel adıdır. **R. damascena**, **R. alba**, **R. borboniana**, **R. odorata**, **R. gallica**, **R. semperflorens**, **R. versicolor** gibi türler kokulu güllerdir.

Meyve gülleri: Meyvesi iri, etli ve seyrek oluşan, hasadı kolay, endüstriyel genotipler/ çeşitler 'meyve gülü' olarak adlandırılır (Özçelik ve ark., 2011a:124). 'Meyve gülü' saf doğal ırk olmayı, yağ gülü ise hibrit olmayı gerektirir. Bazı güller hem yağ hem de meyve gülü olabilirler. **R. alba** bir kültür türüdür; meyveleri endüstriyel açıdan değerlidir. Meyve gülü olarak da sınıflandırılabilir, ancak kuşburnu olarak sınıflandırılmaz. Diğer bir ifade ile meyve güllerinin iki kaynağı vardır: Yabani güller (kuşburnu grubu) ve eski bahçe gülleri. Bu grupların endüstriyel açıdan uygun genotiplerine 'meyve gülü' denilir. Bu güllerde C vitamini miktarı önemli bir kriterdir (Ercişli ve Etişken, 2004:53)

Kuşburnu gülleri: Meyvesi kullanılan yabani gül çeşitlerine/ genotiplerine denilmektedir. Sadece bol ve iri meyve oluşturan tüm doğal türler (genellikle hibrit, mutant ve kimeral olmayan) bu grubun üyesi olabilir. **R. canina**, **R. dumalis**, **R. gallica**, **R. heckeliana**, **R. horrida** önemli kuşburnu türleridir.

İnbik sistemi: Bakırdan yapılmış damıtma kazanı sistemidir. Osmanlı döneminde 'İnbik'; daha sonraları 'İmbik' denilegelmiştir. **Kazan**, **Kavuk** ve **İslim borusu** olmak üzere üç kısımdan ibarettir (Anonim, 1332:1-5).

İnbik: Kapak (kavuk) + kazan= 17-18 okka ağırlığındaki bakır kazan. Kazanın içi kalaylı olmalı. Dışı ise en az kulpuna kadar kalaylı olmalıdır. Kavukda ise iç-dış kalaylı olmalıdır. Her 3 yılda bir yeniden kalaylanmalıdır (Anonim, 1332:6-9).

İmbik (Kazan): Bakırdan yapılmış, içi kalaylı, geneli yaklaşık 80 lt hacimde, 2 üniteden meydana gelen damıtma kazanı. Diğer aromatik bitkilerin damıtılmasında da kullanılır. Modern damıtma tesislerinin öncüsüdür. Seri üretimi yoktur.

Kavuk: Kazanın üstüne eklenen bakır (kalaylı) kısım (Anonim, 1332:4). Kavuşa benzetilmiştir.

İslim borusu: Kavuktan çıkan buhar dolu yoğunlaştırma borusu. Soğutma suyu dolu deposunun içinden geçer. Kavuk tarafı geniş, borunun ucuna doğru (yoğunlaştığı taraf) daralır (Anonim, 1332:4-6). Bu kısım bakırdan değildir. Paslanmaz metalden yapılır. İslim: **steam** (İngilizce) = buhardan gelirdir.

Fıçı: Soğutma havuzu. İçi su dolu havuz, depo. Hacmi yaklaşık 200 okkalktır (Anonim, 1332:4).

Köylü tipi damıtma kazanı: İmbiğin portatif ve küçük sanayii tipidir. Kolay taşınabilir. Tarafımızdan tasarlanmış bir kazandır. 1000-1500 lt'lik yapılabilir. Ekonomik tipi 120 lt hacimde olanıdır. 4-5 mm kalınlıkta krom-nikel paslanmaz sac'tan imal edilmiştir. Arazide kullanım amaçlı olarak dizayn edilmiştir. Yeni bir teknolojik üründür. Yaygın değildir. Küçük ve aile işletmeleri için önerilir.

Huni: Gül çiçeklerinin dağılmadan kazana girişini sağlayan ince paslanmaz metalden yapılmış, giderek daralan bir araç.

Attar: Kokulu bitkileri satan kişi veya yer.

GÜLBİRLİK: S.S. Gül Gülyağı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği'dir. Merkezi Isparta'dadır. Gülcülük sektöründe en etkili ve eski bir kuruluştur. Üretici ortaklığında, 4 ayrı yerde kurulu 5 ünite gülyağı tesisi ile bir ünite gül konkriti tesisi mevcuttur. Bu tesislerde gülyağı, gül konkriti ve gülsuyu imalatı gerçekleştirilmektedir.

Gül üçlemesi: Farklı anlamları vardır. Başka tipleri de olabilir.

- Sarıgül, kırmızı ve morgül gibi 3 farklı renkten oluşturulan hediyeleş kesme gül demeti/sepeti,
- Gül suyu, gül şerbeti ve gül lokumundan oluşturulan hediyeleş paket. Bazılarında şerbet yerine gül reçeli de olabilir.

- Tarımsal bir uygulama olarak yaz mevsiminde (gül hasadından sonra), Ekim ayında ve erken ilkbaharda güllüklerin sürülmesi işlemidir. Gül üçlemesi en çok bu üç grup için kullanılmaktadır.

Güllük: Gül yetiştirilen tarım arazileri. Gül tarlası.

Gülcülük: Gül üzerine yapılan her işlem ve bu işlemlerden kazanç elde etmeyi ifade eder. Göller Yöresi'nde **R. damascena** (Isparta gülü, Yağ gülü) tarımının yapılması ve çiçeklerinin 25 civarında fabrikada işlenmesiyle kazanç elde edilmesine dayanmaktadır. Bu kazanç sadece Isparta ilinde yaklaşık 10.000 ailenin geçim kaynağıdır (Baydar ve Kazaz, 2010). Son zamanlarda 'meyve gülü, boya gülü, kesme çiçek, minyatür gül, cam gül' gibi terimler ortaya atılmakta, gülcülük çeşitlendirilmektedir. Peyzaj gülleri de 'baston gül, dikensiz gül, sarmaşık ve oturak gül' gibi sınıflandırılmaktadır. Gül yağı fabrikalarının atıklarını değerlendirme üzerine yapılan çalışmalar mikrobiyal ya da solucan gübresi elde etme ya da yakacak olarak değerlendirme üzerine yoğunlaştırılmıştır. Tüm gayretler gülcülükten kazancı arttırmaya yöneliktir.

Sanatı nefise (güzel sanat): Osmanlı döneminde gülcülük sektörünün genel adı (Özçelik ve ark., 2013:18). Bu işlem gül yetiştirmekle başlar, damıtma, yağ üretimi ve kullanımı ile son bulur.

Gül yağı: Su buharı distilasyonu ile elde edilen uçucu yağdır.

Yağhane: Gül yağı istihsaline mahsus olan yerlere denir. Bu yağhanelerin kuruluş yerleri daima akarsu kenarlarına yapılır. Üstü saz ile kapatılır, adı çardaklardan ibarettir.

Üç grup gül yağı (Oleum Rosae) vardır:
- 17 derecenin üstündeki gül yağı (en kaliteli),
- 15-17 dereceli gül yağı (orta kalitede) ve
- 13-14 dereceli gül yağı (zayıf kalitede).

Gül yağı kalite sınıfları: Yağın donduğu sıcaklık derecesidir. Ne kadar yüksek derecede donarsa kalitesi o kadar yüksek kabul edilir. Gül yağı **Kırmızı gülden (R. semperflorens)** üretilirse yağın kalitesi 14 dereceyi geçmez. Kuzey rüzgarlarına karşı, kumlu olmayıp balçık toprakta ve ovada ise yağın kalitesi 13-14 dereceyi geçmez. 10-12 dereceyi geçmeyen yağlar diğerlerine oranla % 25 daha ucuz olur. Anadolu'da bazı mahaller gülcülüğe Kazanlıktan daha elverişlidir. En yüksek derecede donan kırmızı gül (**R. damascena**) yağıdır (Anonim, 1332:5-10).

Beyaz gül (**R. alba**) + Kırmızı gül (**R. semperflorens**) birlikte kaynatılırsa en çok 15 derece

alır. **Beyaz gül (R. alba):** Tek başına damıtılırsa uçucu yağının derecesi en az 17 derecedir. Kokusu az etkili. **Kırmızı güller (R. semperflorens):** Tek başına damıtılırsa uçucu yağının derecesi 15 derecenin altında kalır (Anonim, 1332:1-10).

Tağşiş: Katıştırma. Farklı yağları birbirine katıştırma. Bu yağların özgül ağırlığı birbirleri ile aynı veya birbirlerine yakın olmalıdır.

İtri şahı: Bir bitki olup, yağı gül yağına katılır. Böylelikle gül yağının fiyatı ucuzlatılır. % 5-12 arasında "İtri Şahi" yağı katılmışsa yapılan hile koklama yoluyla anlaşılmaz. % 20'den fazla katılmışsa kokusundan ayırt edilebilir (Anonim, 1332:4-6).

Osmanlı dönemine ait bu eserde verilen bu bilgilerden adı geçen bitkinin Osmanlı topraklarında yetişen önemli bir uçucu yağ bitkisi olduğu anlaşılmaktadır. Dönemin gereği; bitkinin Latince bilimsel adı belirtilmemiştir. Yapılan araştırmada **Lathyrus odoratus** (Fabaceae/Leguminosae) olduğu anlaşılmıştır.

Konkret fabrikası: Gül çiçeklerinden ekstraksiyonla katı (jel) halde üretim yapılan fabrika. Sayıları ince gül yağı fabrikalarından daha azdır.

Absolüt: Konkretten etil alkol ekstraksiyonu ile elde edilen bir gül ürünüdür.

R. damascena'nın taze çiçeklerinden su buharı distilasyonu ile **ince gül yağı** ve yağ altı veya yağlı **gül suyu**; *n*-hekzan veya petrol eteri ekstraksiyonu ile fabrika koşullarında (-2.0) 3,5-4 ton taze gül çiçeğinin damıtılmasıyla 1 kg ince (sıvı) gül yağı; 350 kg taze gül çiçeğinin solvent ekstraksiyonu ile 1 kg konkret ve 2 kg konkretin alkol ekstraksiyonu ile de 1 kg **absolüt** elde edilmektedir.

Cibre: Katı posa. Damıtma sonrası kazanda kalan posanın süzülmesinden sonra geriye kalan katı çiçek atığı (Anonim, 1332:8).

Gülabhane: İmbiklere damıtma yaptırıldığı yer, damıtma yeri. 4 ocaklı bir yer için 4.5 m eni x 6.5 m uzunluğunda 4 m yüksekliktedir.

Ocak: Yerden 55 cm yükseklikte, 98 cm çapında ve yuvarlak, ocak. Araları tercihen 40 cm mesafeli olmalı (Anonim, 1332:7).

Horasan harcı: İmbik yerleştirilen ocağın yapılışında kullanılan çamur (Anonim, 1332:7).

Gülsuyu şişesi: 6 kıyyelik (1 okka= kıyye=1282 gr) hacimde bir cam kap (Anonim, 1332:8).

Gülabdan: Metalden veya camdan özel yapılmış, süslü gül suyu şişesi.

Billur sürahi: Isıya dayanıklı camdan yapılan kap, sürahi. İkinci damıtma (baş ve ayak) gül sularının konulduğu + 0.5 okka çiçekten damıtma yağın toplandığı sürahi (Anonim, 1332:8).

Kaynak suyu: Damıtmaya katılan sıcak sıvı posa. Damıtma sonrası kazanda kalan sıvı posada bir miktar daha yağ kalmaktadır. Bu yağı da alabilmek ve suyu daha kolay kaynatmak için yeni damıtmada önceki damıtmadan gelen bir miktar sıvı posa eklenir.

Yağ şişesi: 150 dirhem gül yağı alacak hacimde ve camdan yapılmıştır (Anonim, 1332:8).

Kumkuma: Bakırdan yapılmış, içi dışı kalaylı yuvarlak boğazlı kap. Uzak yerlere gül yağı göndermek için kullanılır (Anonim, 1332:8).

Mayalanma: Gül suyunun zamanla uçucu yağının azalıp içindeki organik maddeden dolayı özellikle sıcak ortamlarda fermente olup kötü bir koku yayması. Bu isim posa için de kullanılır.

3.1.2. Tıbbi ve kozmetik terimleri

Aromaterapi: Aromatik bitkilerin koklama, banyosunu yapma gibi herhangi yöntemle kullanılmasına ve çeşitli rahatsızlıkların tedavi edilmesine denilir (Özçelik ve ark., 2009).

Gül bahçesi ve müzikle tedavi: Osmanlı döneminde gül bahçeleri kurdurulmuştur. Bahçelerin içerisinde diğer aromatik bitkilerden de yetiştirilmiştir. Bu bitkilerin bulunduğu alana haliyle kuşlar gelmektedir. Özellikle de bülbüller bu bahçelerde yetiştirilmiştir. Psikiyatri ve nöroloji hastaları bu bahçelerde uzun süre tutularak tedavi edilmiştir.

Gül banyosu ve gül çamuru: Gül çiçekleri banyo sıcak suyuna atılır ve bu su ile banyo yapılır. Ya da yağlı suyu banyo suyuna ilave edilir. Damıtma sonrasında meydana gelen posa daha sıcakken bir havuza konulur ve hastalar ya da daha sağlıklı olmak isteyenler bu gül çamurunda belirli sıcaklıklarda ve sürelerle tutulur.

Sega yağı: Osmanlı döneminde ticari olarak bilinen bir yağdır. Su buharı distilasyonu ile elde edilen sıvı yağın koklanmak ya da cilde sürülmek suretiyle psikiyatrik ve nörolojik hastalıkların tedavisinde kul-

lanıldığı bilinmektedir (Özçelik ve ark., 2011b:100). Farklı yağ güllerine ait çiçeklerin biraz fermente edilerek (ekşitilerek) su buharı distilasyonu (imbik sistemi) ile elde edilen yağına 'sega yağı' denildiği ve bu yağın bir iksir olarak enfeksiyona bağlı pek çok hastalığın (faranjit, bademcik iltihabı vb. boğaz ve solunum yolu hastalıklarının) tedavisinde dahilen ve haricen kullanıldığı bilinmektedir.

Yağlı gülsuyu: Yağı alınmamış gül suyu. Osmanlı döneminde önemli bir tıbbi ham maddedir (Altıntaş, 2009a:1-176; 2009b:1-183). Halen de ateş düşürücü, göz kanlanmasına karşı, alerjiye karşı ve antiseptik olarak ayrıca tonik olarak kullanılmaktadır.

Gülab: Gül suyu ile eş anlamlıdır. Eski usul imbikle (özel bir kazan) damıtma ile yağlı gül suyu elde edilmektedir. Organik gül çiçeğinden elde edilen ve odun ateşi ile imbikte damıtılarak elde edilen yağlı gül suyu önemli bir iksirdir. Tedavide kullanılan ve faydaları anlatmakla bitmeyen bu ürün pahalı olduğu için yerine son zamanlarda ucuz ve kalitesiz ürünler getirilmiştir. Yağlı gül suyu, eski usul ve el emeği damıtmayı ifade eder. 0.5 kg çiçekten 1 lt gülsuyu elde edilir. 6 okka gül çiçeğine 50-55 okka su eklenir. Kaynak suyu kullanılmışsa eksik kısmı çeşme suyundan 50-55 okkaya tamamlanır (Anonim, 1332).

Baş: Damıtma sırasında ilk doldurulan yağlı gülsuyu şişesi. Tıbbi açıdan bu şişedeki su çok önemlidir (Anonim, 1332:1-6).

Ayak: Damıtma sırasında ikinci doldurulan az yağlı gülsuyu şişesi. Bugün bu şişelere 'damacana' diyoruz. Bu grup gülsuyunun tıbbi önemi zayıftır (Anonim, 1332:1-6).

Gülabdan: Gülab (gülsuyu) şişesi.

Gül döşeği: Kurutulmuş gül petallerinin doldurulmasıyla yapılmış yastık. İmparator Neron (M.S. 37-68) tarafından yaptırılmış, ziyafetlerde kullanılmıştır (Baytop, 2001:4).

Gül şurubu: Osmanlı (Saray) şurubunun gül suyu ile yapılanıdır. Karanfil ve tarçın ilavesi şurubun olmazsa olmazıdır. Kuvvet vericidir. Son yıllarda Göller Yöresi'nde bu ürün yeniden imal edilmeye çalışılmakla birlikte eski standardı tutturulamamıştır.

Gül sirkesi: Sirke çok eskilerden bu yana ateş düşürücü, sihir/büyü bozucu, iştah arttırıcı özellikleriyle bilinir. Osmanlı döneminde bilinen bir tıbbi malzemedir. Son zamanlarda gül çiçeğinden ve suyundan sirke üretimi başarılı olarak yapılabilmektedir.

3.1.3. Gül tarımı ve ürünleri ile ilgili terimler

Organik gül tarımı/Organik gülcülük: Sentetik ilaç ve gübre kullanılmadan yapılan gül üretimi. Sertifika istenmektedir. Bu şekilde üretilen çiçekten elde edilen yağ **organik gül yağıdır**. Gülsuyu **Organik gülsuyudur**.

Konvensiyonel gül tarımı / Geleneksel gülcülük: Fenni gübre ve ilaç kullanılarak yapılan gül çiçeği üretimi. Bu şekilde üretilen çiçekten elde edilen yağ **konvensiyonel yağdır**. Gülsuyu **konvensiyonel gülsuyudur**. Diğer isimler bu çiçek üretim metoduna göre adlandırılır (Başer ve ark., 1998).

Ekonomik gül tarımı: İki dönüm kırmızı + bir dönüm beyaz gül üretimi çiftçinin istifadesini arttırır. Çiçekleri birlikte damıtılır.

Anaç: Genotipi çok sayıdadır. Ticari marka olarak '**laxa**' çeşidi olarak belirtilen anaçlar da bu türe aittir.

Aşı: Anaca uygulanan ana bitki. Yetiştirilmesinde amaç aşı bitkisidir. Anaç bitki aşının yetiştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Genotip: Tescilli olmayan, ancak belirli özellikleriyle farklılığı ispatlanmış olan bir bitki veya bir popülasyon.

Çeşit: Tescilli olan, belirli özellikleriyle farklılığı ispatlanmış olan bir bitki veya bir popülasyon. Tescilde kullanılan kod, marka veya isimle tanınır.

Klon: Aynı atadan gelen bir anaçtan eşeysiz üreme yöntemiyle çoğaltılmış bireyler topluluğu. Tüm bireyler birbirinin aynısı genoma sahiptir.

Gül fidesi/fidanı: Uç sürgünlerden köklendirilmiş yeni bitkilere gül fidesi, birkaç yaşına gelmişse 'gül fidanı' adı verilir. 'Fide' kelimesi bitkinin otsu yapıda olduğunu, gül fidanı ise bitkinin odunsu olduğunu ifade eder. Özellikle yağ gülleri ve peyzaj gülleri satışında kullanılan terimlerdir.

Gül fidanlığı: Birkaç yaşında güllerin satıldığı yer. Bursa, İzmir, Yalova ve İstanbul tarafında; ayrıca Kazanlık tarafında gül fidanı üretilip satan bahçeler bulunmaktadır. Diğer yerlerde genellikle çiçeklerle birlikte satılmaktadır. Bunlara gül fidanlığı demek tartışılabilir. Şahıslara veya firmalara ait gül fidanlıkları bulunmaktadır.

Doğruk: Gül çiçeğinin en çok olduğu zaman (Baytop, 2001:82). Mayıs ayına isabet eder.

Gül-halı festivali: Kazanlık (Bulgaristan) tarafında geleneksel olarak her yıl gül mevsiminde gül festivali yapılmaktadır. Isparta ili ise halı ile birleştirilerek yıllarca festivaller düzenlemiştir. 2018 yılında ise bu faaliyet geliştirilerek Uluslararası fuara çevrilmiştir.

Gül müzesi: Gülcülükle ilgili tüm bilgi, belge ve aletlerin sergilendiği bir müze. Kazanlıkta bulunmaktadır. Isparta'da da kurulması için gayretler gösterilmektedir.

Tarihi gül yağı fabrikası: 1935 yılında hizmete açılan ilk gül yağı fabrikası. Günümüzde böyle bir fabrika mevcut olmayıp kısımları Gülbirlik'in deposundadır. Isparta'da bir gül müzesi kurulması halinde müzeye bağışlanması beklenmektedir. Fıilen ziyaret edilebilen gül yağı fabrikası ilk kez Gülbirlik tarafından Güneykentte (Gönen, Isparta) kurulan ve atıl halde bulunan fabrikadır. Ziyarete açıktır.

Delicik: Güllerin dikilme tarihinden sonra 4. yıldaki çiçek mahsülü. En verimli yılı.

Gonca/Umca: Çiçek açmadan bir gün önceki hal.

Tomurcuk: Goncadan önceki hal. Tomurcuk goncaya, gonca çiçeğe dönüşür.

Küfe: Tabanı dar, üstü geniş sepet. 7-8 kg çiçek alır. Ucu kulplu.

Çıkımcı: Gül küfesi taşıyan kişi. Ekseriyetle Bulgaristan tarafında söylenir, delikanlı erkekleri kasteder (Baytop, 2001:88).

Gülcü kızlar: Gül toplayan kızlardır. Küfeyi erkekler taşır, toplamayı genellikle kızlar yapar.

Gülan: Gül ayı demektir. Gülleri damıtma dönemidir (Baytop, 2001:85). Mayıs ayını kasteder. Hıdrellezde kazanlar (imbik) kurulmaya başlar.

3.1.4. Gül hastalıkları ile ilgili terimler

Gül pası (Kırmızı balsıra, Kınacık): *Phmogmidium mucronatum* mantarının sebep olduğu, tomurcukların açılmasını engelleyen bir pas hastalığıdır.

Gül küllemesi (Beyaz balsıra): Beyazımsı gri lekeler halinde yaprak, sürgün ve tomurcuklarda

görülen, *Sphaerotheca rosae*'nin sebep olduğu bir mantar hastalığıdır.

Gül koşnili (Ballı basara): *Parthenolecanium* türlerinin yumurtalarının sebep olduğu bir hastalıktır.

Gül filiz arısı: *Syriza parrsysisii spinola* arısının yumurtalarının sebep olduğu bir hastalıktır. Üç türü vardır. Birisi bu türdür. Yatay, dikey vs. bitki özünü yerler. Köke yakın bir yerde gal oluşturup oradan larvalarını dışarı atıyor. Güz döneminde böyle dallar tarladan uzaklaştırılmalıdır. Halk arasında 'gövde kurdu' olarak bilinir.

Gül makas böceği: *Aurigena chlorona* böceğinin sebep olduğu hastalıklardır.

Gül hortumlu böceği: *Rhynchites hungaricus* böceği yumurtalarını gül tomurcuklarının içine bırakırlar. Bu tomurcuklar açılmaz. Çünkü içinde yumurta ve larvalar bulunmaktadır.

Yaprak bitleri: Uçucu yağ salgısına gelen bitlerdir. Gülün kokulu olduğuna, uğur böceği de yaprak bitlerinin varlığına işaret eder.

Gül yaprak biti: *Macrosiphum rosae* sinekleri bitkinin öz suyunu emerek zarar verirler. Çiçek sapı ve tomurcuklarda çok bulunurlar.

Kırmızı örümcek: *Tetranychus cinnabarinus* türü örümcek özellikle yapraklara zarar verir. Gözle fark edilemeyecek kadar küçüktürler.

Kök uru: Toprağa yakın yaşlı gövdelerde görülür. Bu şişlikler *Agrilus chryseoides* böceğinin oluşturduğu bir galdır.

Gülde gal: Taze gövde ve yapraklarını gal sineklerinin sokması ile şişkinlikler meydana gelmektedir. Sineklerin yumurtaları zaman içerisinde olgunlaşır ve açılır. Böylelikle gal sinekleri çoğalır, gal oluşan anatomisi bozulan doku sineklere konaklık görevini yapar. Güller için kanser özelliğinde bir hastalıktır. Gal, tanen bakımından zengindir. Ekonomik önemi yüksektir. En çok yol kenarlarında veya yola yakın yamaçlarda yayılış gösteren doğal güllerin yapraklarında ve meyvelerinde gözlenmiştir. Çeşitleri çok fazladır. Gal sineklerinin ve güllerin yayılış coğrafyası ile yakından ilgilidir (Roberts ve ark., 2003:150-270).

Gal sinekleri: Bazı sinekler yumurtalarını saklamak için güllerin taze sürgün, meyve, yaprak gibi kısımlarını sokarlar. Zamanla bu organlar şişer ve ur haline dönüşür. Bu şişkin kısma gal, gali oluşturan

hayvan grubuna da gal sinekleri denir. Malatya tarafında, Atabey'in üst kesimlerinde, Kasnak Ormanı Tabiatı Koruma Alanı'nda (Eğirdir) ve Uluborlu barajı (Isparta) civarında yabancı güllerde aşırı gal oluşumu vardır. Bu hastalık amilleri kısa süre sonra yağ gülü bahçelerini tehdit etmeye başlamaktadır.

Uğur böcekleri: *Coccinella septempunctata* ve *Coccinella quinquepunctata* de ortamda afitlerin (yaprak bitleri) varlığını ifade eder. Zira uğur böceği ve diğer bazı böcekler afitlerle beslenir. Uğur böceği çok olan bahçelerde afitlerin popülasyonu zayıflar. Uğur böceğinin alanda çokluğu afitlerin de çokluğunun göstergesidir.

3.1.5. Gül taksonomisi ve sistematigi ile ilgili terimler

GUL Herbariyumu: Süleyman. Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü'nde bulunan uluslararası kodu 'GUL' olan bir herbariyumdur. Taksonomik çalışmalarda önemli bir alt yapıdır.

Rizom yayılışı: Yabancı güller prensip olarak rizomludur. Bahçe gülleri genelde köklüdür. Bahçe güllerinin rizomları sert topraklarda derine, yumuşak topraklarda yere paralel geliştiği görülebilir. Ancak yabancı güllerde bu durum ayırt edici bir özelliktir. *R. villosa*, *R. pulverulenta*, *R. hirtissima* paralel gelişen, *R. canina*, *R. gallica*, *R. horrida* dik gelişen rizomlara sahiptir. Bu durum ortama göre değişmez.

Gövde, yaprak ve çiçeklerde dikenler ve dikenimsi yapılar: Gövdelerde, yaprak ve çiçeklerde görülür. Bu yapılardan;

Sert kılsı dikenler (İngilizcede bristle, Latince spinulosa): Gövdelerde, yaprak ve çiçek saplarında iğnemi tabanda zayıf ve sık dikenlerdir.

Dikenler (Latince emergens, İngilizce prickle): Tabanda kuvvetli, giderek incelen genellikle çengelli ve tek tek çıkan dikenlerdir (Nilsson, 1972:106-109).

Yapraklar:

Daimi/herdem yeşil: Soğuk-kış döneminde fizyolojik faaliyetleri zayıflamasına rağmen yaprak dökmeyen güller. Onbiray gülü, modern güller gibi.

Yaprak döker: Soğuk-kış döneminde gövdeleri çıplak kalan, ilkbaharda yeniden yaprak oluşturan güller. Yabancı güller genellikle yaprak döker.

Yarı yaprak döker: Soğuk-kış döneminde fizyolojik faaliyetleri zayıflamasına rağmen kısmen yaprak dökmeyen güller. *R. sempervirens* gibi.

Çiçek ve çiçek durumu:

Torun: Tomurcuk halindeki çiçeklere denilir. Özellikle yağ gülleri için kullanılan bir terimdir.

Tuğur: Verim gücünü gösteren bir ifadedir. 'Bizim güllerin tuğru (çiçeği, meyvesi vs.) diğerlerinden çok olur'... gibi.

Gülün karanfile dönmesi: Çiçeklerin açmadan tomurcuk halinde iken hastalık ya da kuraklık sebebiyle sararması, kuruması. Gül üreticisi tarafından kullanılan bir terimdir.

Bakara: Ana gövdede ya da yan gövdede çiçekler tekli çıkması halinde böyle güllere 'bakara' denir.

Şemsiyemsi (Korimbus): Küme halinde bulunan çiçek veya meyve durumları görünüşte şemsiyeyi andırır. Güllerde gerçek şemsiye çiçek durumu (umbella) görülmemiştir. Ancak umbellaya benzeyen korimbus ya da pediselleri farklı uzunlukta rasemler görülebilir. Çiçek/meyve saplarının uzunlukları farklı olup üst kesimde yaklaşık aynı hizada görülebilirler. Bu nedenle 'şemsiyemsi' denilmektedir.

Çatalsı dallanma (Dikazyum): Çiçek/meyve durumudur. *R. horrida* vb. türlerde görülür.

Çiçekte katmer yapılarına göre güller:

Yalınkat gül: Petal sayısı 5 adet olan ya da bu sayıya yakın olan çiçeklere veya bu çiçekleri üreten güllere / bitkilere verilen isimdir.

Katmer gül: Doğal güllerde petal sayısı 5 adet olarak esas alınır 20 petalliden fazlası katmer gül olarak kabul edilir.

Yarı katmerli gül: Katmer sayısı 4 katı geçmeyen güllere verilen isimdir. Özellikle yağ gülleri ve peyzaj gülleri için kullanılır.

Brakte: Pedisel tabanındaki taşıyıcı yaprak. Çok dar veya geniş olabilir. Braktesiz olan taksonlar da vardır. Brakte Türkiye güllerinin çoğunda görülür.

Brakteol: Bazı gül çiçeklerinde görülen sekonder taşıyıcı yapraktır. Genelde pediselin ortasına doğru ve bir çift olarak çıkarlar. "Brakteol" Türkiye güllerinde fazla görülmez.

Kopça (Reseptakulum veya Çiçek tablası): Vazo şeklinde, reseptakulumun ağzını kapatan baş şeklindeki yapı.

Sepaller (Calyx): Çanak yapraklar. Sayısı kural olarak 5 adettir ve ayrıktır (**Corysepal**).

Dış sepaller: Genellikle diğerlerinden daha büyük, parçalı ve arka yüzü ışık gören sepallerdir. 3 adettir.

İç sepaller: Dış sepallere göre daha küçük, ekseriyetle bütündür. 2 adettir.

Sepaller dökülücü: Güllerde çiçeklenmeden sonra meyvelenme başlangıcında sepaller genellikle dökülür ve kaybolur. Meyvelerde sepal kalmaz.

Sepaller dökülücü değil: Çiçeklenmeden sonra sepaller dökülmez ve ileriye doğru pedisele paralel olarak uzar. Bazı güllerde meyve oluşumundan meyvenin erginleşmesine kadar sepaller dökülmez.

Sepaller kıvrık: Çiçeklenmeden sonra sepaller dökülmez ve geriye kıvrılır.

Sepaller horizontal: Çiçeklenmeden sonra sepallerin pozisyonu pedisele dik konumdadır. Ne geriye kıvrıktır ne de ileriye doğrudur.

Boyuncuk (Stilus): Çok sayıda olur, kaliksten dışarı çıkmaz veya çok az çıkar. Serbest veya bir sütun halinde çıkar. Tüylü veya çıplaktır.

Stigma: Stilusların uç kısmıdır. Reseptakulum deliğini kapatır veya kapatmaz.

Meyve (Hipantium): Ovaryumu ifade eden ve içinde tohum taslaklarını/tohumları taşıyan, pediselin ucundaki şişkin yapı. Olgunlaşmadan hipantium, olgunlaştığı zaman meyve adını kullanmak yaygındır.

Aken: *Rosa* hipantiumu içindeki tüylü çekirdekler.

3.1.6. Oluşturduğu forma göre gül grupları

Sarmaşık gül: 3-6(-8) m boylanabilen, odunu yumuşak ve ana gövde hakim, genelde bir adet, yan dalları zayıf gül grubu. Yere yatık olarak ya da bir mekanik desteğe tutunarak büyürler. Odunları yumuşaktır, hızlı büyürler, dik duramazlar. Gölge alanları severler. Her taksonomik gruptan üyesi olabilir. Ekseriyetle peyzaj amaçlıdır.

Bahçe gülleri: Gösterişli ve kokuludurlar, yaprak dökmeyenler, yaprakları iri ve gösterişli olanlar, çok çiçek açanlar ve çiçekleri uzun süre dökülmeyenler bu grubun asli üyesidir. İlgili taksonomik grup; Indicae'dir. Osmanlı döneminden ya da ata mirası güllere 'eski bahçe gülleri' denir.

Peyzaj gülleri: Gösterişli, kokulu veya kokusuz, yaprak dökmeyenler, yaprakları ve çiçekleri iri olanlar, çok çiçek açanlar ve çiçekleri uzun süre dökülmeyenler bu grubun asli üyesidir. Bahçe güllerinden hibritleştirme yoluyla elde edilmişlerdir. İlgili taksonomik grup Indicae ve Gallicae'dir.

Hibrit (Melez) güller: x işareti ile belirtilirler. Hibritleşme olayı tüm gül gruplarında ve taksonlarında görülebilir. Güllerin çeşitlenmesinde ana etkidir.

Kimeral güller: Kimera: 'Eldiven' anlamına gelmektedir. Amacı dikensiz gülleri elde etmektir. Saf dikensiz ve yarı dikensiz gibi çeşitleri vardır. Odun özü ve korteks farklı bitkilere aittir.

Baston güller: Peyzaj mimarlığı çalışmalarında kullanımları yaygındır. İyi köklenen ancak yan dal az veya yan dal üretmeyen, hızlı büyüyen türler anaç olarak kullanılır. Bu anaca (değnek) ucuna doğru yakın mesafelerle birkaç aş yapılar. Aşı gülleri modern güllerden, *R. odorata* ve *R. chinensis* gibi eski bahçe güllerinden ya da minyatür güllerden seçilir.

Kesme Güller: Modern ve egzotik (yurt dışından getirilmiş) güller grubundandır. Uzun bir sap üzerinde tek ve gösterişli çiçekli, susuzluğa dayanıklı, derimsi ve iri yapraklı olanlardır. Kesilen gülün yerine yeni sürgünlerin hızla gelmesi ve bitkinin budanmaya toleranslı olması da dikkate alınan özelliklerdir.

Cam Güller: Cam fanus içerisinde yetiştirilen mini güllerdir. Fanus büyüklüğü laboratuvar malzemesi olan cam tüpler ebadındadır. İçerisine besi ortamı konup doku kültürü teknikleriyle steril ortamda ekim yapılır. Süs amaçlı olup kullanım sırasında da bitki canlı olduğundan büyümeye devam eder ve uzun süre çiçekte kalabilir. Gelişimi yavaştır. Bu nedenle kullanım süresi uzundur.

Minyatür güller: Kısa boylu, yayvan ve küçük çiçekli güllerdir. Genellikle kokusuz, uzun süre çiçekli ve çiçekleri gösterişli güllerdir. Soğuğa dayanıksızdır. Marketlerde satılan küçük güller bu gruptandır. *R. chinensis* bu grubun doğal üyesidir.

Yer örtücü güller: Bu güllerin yerden 50 cm yüksekliği geçmemesi, vejetatif olarak çok hızlı

çoğalması, yere yatık veya yükselici büyümesi, çignemeye ve kuraklığa karşı toleranslı olması tercih edilir. Genelde doğal ve alpinik kuşak bitkileridir (1800 m'den sonra veya orman üst sınırından sonra yayılış gösterirler). Kayalık yamaçlarda ya da kaya gölgelerinde yetişirler. En yakın sistematik grup; Heckeliana'dır.

Boya gülleri: Çiçekleri koyu renkli, siyaha yakın, mor ya da kızıl renklidir. Renk açıldıkça boya verme özelliği azalır. Boya güllerinde antosiyan ve karotenoid miktarı yüksektir (Razungles ve ark., 1989:773).

Çit gülleri: Kuvvetli yer altı organlarına sahip, tahribata dayanıklı ve farklı ekolojik koşullara toleranslı; hızlı büyüyen, iri ve sık dikenli güllerdir. İlgili taksonomik grup Caninae 'dir.

Gösterge (İndikatör) güller: Yaprak bitleri (Aphidler) kokulu güllere gelir. Uğur böceği ise yaprak bitlerine gelir. Dolayısıyla uğur böcekleri Aphidlere, Aphidler de kokulu güllere işaret eder. Coğrafi bölge, rakım, gölge-güneş, sıcak-soğuk gibi iklim göstergesi olabilecek güller de vardır. Her taksonomik gruptan üyesi olabilir. Her taksonomik gruptan üyesi olabilir. Türden ziyade çeşit ve formlar ile fizyolojik gelişim indikatörü olabilir.

Erozyon önleyici ve çevre düzenlemesinde öncelikli güller: Kuvvetli yer altı organlarına sahip, kuraklığa ve elverişsiz ortamlara toleranslı, hızlı büyüyen güller. İlgili taksonomik grup Caninae grubudur. Hibrit güllerden de hızlı büyüyenler ve hızlı köklenen kuraklığa dayanıklı güller bu grubun üyesidir.

Sembol güller: Halfeti ve Güneydoğu'nun coğrafi sembolü siyah güldür. Darende (Malatya)'nin coğrafi sembolü Triyandafildir. Galatasaray kulübü sembolü bir çay gülü çeşididir. Çiçekleri ilgili kulübü andıran bir renktedir. Van şehri sembolü Osmanlı döneminde Okka gülü idi. HZ. Muhammed'in sembolü yağ gülleri veya kokulu güllerdir...

Oturak gül: 1 (-3) m boyolanabilen, odunu sert, ana gövde birkaç adet, yan dal sayısı fazla, gül grubu. Ekseriyetle peyzaj amaçlıdır. Eski bahçe güllerinin çoğu bu gruptandır.

Çay gülleri: *R. odorata* ve *R. centifolia* güllerinin genellikle kokusu çay gibi olduğundan 'çay gülleri' olarak adlandırılmaktadır.

Sihirbaz gül: Birden fazla renk taşıyan ve rengi değişen *R. odorata*'ya ait modern gül çeşidi;

Kırk Kandil gülü: Çok ve küçük çiçekli *R. multiflora* genotipleri akla gelmektedir.

Yediveren gülleri: Yıl içerisinde birkaç kez çiçek açan, ya da çiçeklenmesi uzun süren güllere denilmektedir.

Kadife gülleri: Petalleri ipeksi yumuşaklıkta olan genelde kırmızı ve koyu renkli olan güllere denilmektedir.

Siyahi gül: Siyah veya siyaha yakın olan (koyu vişne, kızıl, koyu kırmızı vs.) güllerin genel grup adıdır.

Şam gülü: Şamda, 'Şam gülü' olarak satılan bir tezyinat gülü vardır. Ancak bu çeşit *R. odorata* türüne aittir. Bu bazı *R. centifolia* çeşitleri ile de karıştırılarak yerli 'şam gülü' olarak satılmaktadır. Şam gülü yerel halk dilinde 'Juri' bazen de 'Curi' adıyla ifade edilir. Çiçekçilerde satılan güllere genel olarak 'Elvardı Juri' adı verilir ve Şam tarafından getirilir. Nisan-Mayıs (bahar) döneminde bu gül çiçeklerinden evsel gıdalar (marmelat vs.) yapılır (Özçelik ve ark., 2011a:124-126).

Damask gülleri: *R. damascena*'yı kısmen de yağ gülleri grubunu ifade eder. Damascus; 'Dimeşk, Şam' ile ilgili: Osmanlı döneminde 'Şam Ülkeleri' adı verilen belirli bir coğrafi alanı ifade eder. Günümüzün siyasi haritasına göre; Şam ülkeleri: Suriye, Filistin, Ürdün ve Lübnan'dır. 'Dimeşk' ismi ilk kez Romalılar döneminde verilmiş olup bugün de Suriye'de yerli halk bu ismi tercih etmektedir ve devletin resmi kayıtları da bu ismi kullanmaktadır. 'Damascus' ismi İngilizce olup Avrupa ülkeleri tarafından tercih edilmektedir. 'Şam' ismi Osmanlılar döneminde kullanılmaya başlanmıştır ve bugün yerli Araplar ve Türkler 'Şam' ismini tercih etmektedirler. Dimeşk; 'Dem Şak' kelimelerinden türetilmiş olup 'Kanın kanalı' anlamına gelir (Özçelik ve ark., 2011a:124-126).

Reçel gülleri: *R. sempreflorens* ve *R. damascena* başta olmak üzere yediveren gülleri (*R. versicolor*, *R. borboniana* ve *R. odorata*) ifade eder. Reçel güllerinin petalleri yumuşak, rengi pembe ve kokuludur.

Günümüzde gül (*R. damascena*) türünden faydalanılarak gül suyu, gül kremi, gül losyonu, gül lokumu, gül reçeli, gül şurubu, gül sabunu başta olmak üzere gıda, kozmetik ve temizlik amaçlı 100'den fazla ürün elde edilmektedir (Baydar ve Erbaş, 2016:28; Özçelik ve ark., 2015:78-82).

Ticari firma adıyla tanınan modern güller

Polyanna: Çok fazla ve sık çiçekli gül formlarına denir. *R. 'polyantha Grandiflora'* ve *R. multiflora* taksonlarına ait genotipleri ifade eder.

Kordes: Cordes adını Fransa'daki bir şehirden alan firmanın ıslah ettiği ve sattığı modern peyzaj gülleridir. Dünyaca ünlü bir firmadır. 3-6 m'ye kadar büyüyebilir. Genelde sarmaşık grubudur. Türkiye'deki modern güllerin önemli bir kısmı bu gruptandır.

Mayland gülleri: Alman menşeli bir bayanın isminden esinlenen Mayland firmasının ıslah ettiği ve sattığı modern peyzaj güllerinin genel adıdır. Dünyaca ünlü bir firmadır. Türkiye'deki modern güllerin önemli bir kısmı bu gruptandır.

Ayrıca Maygold, Kraliçe Elizabeth, Portland, Dame de Coeur, Amca Walter, Paul Scarlet Clymer, Buzdağı, Pierre de Ronsard gibi firmaların veya markaların ürettiği modern peyzaj gülleri de aynı şekilde bilinir ve ticari amaçla satılır. Güllerde genotipik çeşitliliği sağlayanlar ekseriyetle bu firmalardır.

İthal edilen (Ekzotik) ülkeden adını alan güller:

Macar gülleri: Özellikle Eskişehir, Büyükşehir Belediyesi'nin Macaristan'dan ithal ettiği güllerdir. Bu güllerin çoğu *R. chinensis* ve *R. odorata*'ya aittir.

Bulgar gülleri: Özellikle Isparta ve Konya belediyelerinin Bulgaristandan ithal ettiği peyzaj amaçlı, genellikle kokulu güllerdir. Çoğunlukla *R. odorata* türüne aittir. Fransa, Hollanda, İran vb.'den ithal edilen güller de ithal edilen ülkenin adıyla adlandırılmaktadır.

3.1.7. Ekoloji ve coğrafya terimleri

Güller Vadisi (Vallée des roses): Sarıyer (İstanbul) civarında bu günkü Güldere'nin bulunduğu vadi. Gül bahçelerini çokluğu sebebiyle bu isim verilmiştir (Baytop, 2001:26).

Gül Vadisi Projesi: Bir altyapı projesi olup TC. Kalkınma Bakanlığı adına BAKA, S. Demirel Üniversitesi, Güneykent Belediyesi, GÜLBİRLİK, Arzen Kozmetik ve Gülsaray Kozmetik firmaları tarafından desteklenmekte olan Dünya gülcülük tarihinin en önemli ve kapsamlı bir projesidir. Süleyman Demirel Üniversitesi kampüsü bünyesinde 140 da bir alanda kurulması planlanmıştır. Çalışmalar belirli bir seviyeye getirildikten sonra maalesef proje durdurulmuştur.

Gülpark isimli bir proje de Isparta'da planlanmış, belirli bir seviyeye getirilmiş, maalesef bu proje de gerçekleştirilememiştir.

Gen merkezi: Gül cinsinin yeryüzünde ilk görüldüğü ve oradan dünyaya yayıldığı coğrafi alandır. Gül cinsinin gen merkezi Asya, özellikle de Kafkaslar olarak kabul edilir. Ancak çalışmamızda Dedegül dağı (Isparta, Konya) olarak kabul edilmiştir. Bu dağa eşdeğer bir dağ da Kaşgar dağlarıdır (Trabzon-Rize). Hangisinin gen merkezi/ farklılaşma merkezi olduğu daha ileri çalışmalarla belirlenecektir. Bugünkü durumda takson sayısı bakımından Dedegül dağı, Kaçkar dağlarından daha zengindir. Dedegül ve Bozburun dağı (Antalya, Isparta) civarında 1000 ila 2000 m yükseklik arasındaki dağlar yatay ve dikey olarak *R. dumalis* subsp. *boissieri* var. *antalyensis*'in gen merkezidir (Özçelik, 2013). *R. gallica*'nın gen merkezi yarı kurak alanlar olarak ifade edilen Çankırı, Ilgaz dağı çevresidir. Kastamonu ile Çankırı illerimizin iklimsel olarak keşişim yeri olan Korgun, Ilgaz ve Yapraklı tarafı 2013 yılında yapılan arazi çalışmaları ile *R. gallica*'nın gen merkezi olarak belirlenmiştir (Özçelik ve Korkmaz, 2015:10-23).

Farklılaşma merkezi: Hibritleşme ve mutasyonun doğal olarak gül çeşitlenmesine sebep olduğu alanlardır. Türkiye'deki gül farklılaşma merkezlerinin de çoğunlukla Avrupa-Sibirya (Öksin provansı) ve İran-Turan fitocoğrafya bölgelerinin keşişim yerlerinde yoğunlaştığı anlaşılmıştır. Çankırı, Erzincan, Tunceli ve Kastamonu illerinde yer alan farklılaşma merkezleri bunun delilidir.

Güller Diyarı: Yağ gülü tarımı yapılan 'Göller Yöresi' olarak ifade edilebilir. Ağırlıklı olarak Isparta'yı vurgular.

Gülan: Güllerin çiçek açma ayı. Van tarafında söylenmektedir (Baytop, 2001:85).

Gülköy: Keçiborlu (Isparta) ilçesine bağlı, kaliteli yağ gülü üretimiyle namı bir göçmen köyü.

Gülistan: Takson adlarının yazıldığı, sınıflandırıldığı bilimsel ve eğitsel amaçlı kurulmuş gül bahçesi anlamındadır. S. Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesinde ülke genelinden toplanan ve yaklaşık 300 genotipten oluşan bir gül koleksiyon bahçesi vardır. Mevcut durumda Türkiye'nin en zengin gül koleksiyonudur.

Rosarium: Gülistan ile eş anlamlıdır.

Güllük: Gül tarlası, özellikle yağ gülü üretim alanı.

Gülcübaba (Gül şeyhi): En kaliteli gülü yetiştiren kişi. Bir efsaneye göre; Isparta'da ya da Konya'da yaşamış ihtiyar bir gül yetiştiricisi.

Gülhane: Osmanlılar döneminde sarayın ihtiyaçları için oluşturulan bir gülistanın ve yağhanenin ismidir. Belirli bir gül üretimi ve işleme alanını ifade eder ve günümüzde bu alan 'Gülhane' adı ile tanınmaktadır.

European Rosarium: Avrupa'nın en önemli gül bahçesidir. Almanya'dadır. 13 ha'lık bir alan üzerinde 1903 yılında kurulmuştur. Bu bahçede 8500 gül çeşidinin yetiştirildiği kayıtlıdır.

Hasbahçe: Sarayın ihtiyaçlarına yönelik kurulmuş gül bahçesi (Topkapı/İstanbul'da). Kırmızı gül (*R. damascena*) ve sakız gülü (*R. alba*) üretilmektedir.

Gül fermanları: Osmanlı padişahları tarafından gül üretimi ve fidan dağıtımı üzerine verilmiş emirlerdir:

Sultan II. Mehmet (Fatih) döneminde yapılan yeni saraya (Topkapı) Edirne'den gül getirilmesine dair ferman,1592 yılı (1001, H.): *R. alba* ve *R. damascena* fidanı üretimine dair. Bu dönemde padişah III Murad'tır (1546-1595). Bu ferman XVI yy. da saray bahçelerinde önemli miktarda gül yetiştirildiğinin bir kanıtıdır (Çağın, 2004; Ceylan, 1999).

Sultan II. Abdulhamid Han'ın da 'Anadolu'da ekolojik şartlar belirlenerek uygun gül fidanlarından üretim için dağıtılsın' manasında bir fermanı vardır. Bu fermanla devlet teşvikiyle Türkiye'de gülcülük sistemli hale getirilmiştir (Başer ve ark., 1990; Baytop, 1990).

Coğrafi sembol: Herhangi bir coğrafi alanı temsil eden bir gül. *R. damascena* Göller Yöresi için; Halfeti'nin Siyah gülü (*R. odorata* 'Louis XIV') Güney Doğu Anadolu bölgesi için coğrafi sembol olabilecek niteliktedir.

Kazanlık / Kızanlık: Bulgaristan'ın gül üretiminde önemli bir kenti. **Karlova** şehri de Kazanlık yakınlarında olup gülcülükte önemlidir.

Çizelge 1. Türkiye güllerinin yöresel adları ve kullanıldığı yöreler

Takson	Türkçe Adı ve Kullanıldığı Yöre	Açıklamalar
<i>R. versicolor</i> (West.) Özçelik & Yıldırım	Yediveren: Türkiye geneli. Yağ gülü: Göller Yöresi (Isparta-Burdur).	Bir çeşidi eskiden yağ elde etmek amaçlı güllüklerde üretilmiştir.
<i>R. semperflorens</i> (Loisel et Michel) Özçelik & Yıldırım	Şam gülü: Türkiye, Avrupa, Suriye, Irak. Kırmızı gül: Osmanlı dönemi (Anonim, 1328), Çorum. Güla / Gülü Muhammedi: Doğu ve Güneydoğu bölgeleri. Peygamber kokusu: Gemerek (Sivas). Yediveren: Van (Baytop, 2001:85), Göller Yöresi. Reçellik gül: Gümüşhane. Ömer Hayyam gülü: Tunus.	Şam'da tanımlandığı, gen merkezi Şam ülkeleri (Suriye, Filistin, Ürdün ve Lübnan) olduğu, ilk ticaretinin Palmira (Suriye) şehri olduğu için Şam gülü denilmiştir. Çiçek rengi, kokusu, çiçeklenme süresi, kullanılış amacı ve mezarlıklara dikilişi adlandırmada etkili olmuştur.
<i>R. damascena</i> Miller	Yağ gülü, Yağlık gül: Cihanbeyli ilçesi (Konya), Keçiborlu ilçesi (Isparta), Kavacık köyü (Burdur), Afyonkarahisar-Isparta arası, Ahmediye köyü (Erzincan), Umurlu ilçesi (Aydın). Isparta gülü: Türkiye geneli, özellikle Manavgat ilçesi (Antalya), Sütçüler ilçesi (Isparta). Gül: Keçiborlu ve Aksu ilçesi (Isparta), Çorum: Çorum-Samsun karayolu civarındaki köyler, Kavacık köyü (Burdur). Kokulu gül: Türkiye geneli. Damla gülü: Elazığ (Baytop, 2001:48, 87). Edirne gülü, İyigül: İstanbul (Baytop, 2001:87). Güla Muhammedi: Güneydoğu, Doğu Anadolu bölgeleri. Peygamber gülü: Seydişehir ilçesi (Konya) ve Konya merkez. Pembe gül: Göller Yöresi (Isparta-Burdur). Şam gülü: Göller Yöresi (Isparta-Burdur). Reçellik gül: Gümüşhane merkez ilçe, Karatay beldesi (Konya). Katmer gül: Göller Yöresi (Isparta-Burdur). Yalınkat gül: Göller Yöresi (Isparta-Burdur). Peygamber kokusu: Sızır kasabası, Gemerek (Sivas). Hasgül: Koçarlı ilçesi (Aydın). Ölü gülü: Kepez beldesi (Antalya), Sütçüler ilçesi (Isparta). Kazanlık gül: Kazanlık (Bulgaristan). Bağ gülü: Gaziantep (Baytop, 2001:80). İyigül: Ödemiş (İzmir) (Baytop, 2001:80). Kırmızı gül: Sivas (Baytop, 2001:80). Misk gülü: İnegöl (Bursa) (Baytop, 2001:80). Verd-i guri (mezarlık gülü), Verd-i Muhammedi: (Baytop, 2001:80).	Isparta, dünyada gül yağı üretiminde en önemli il durumundadır. Bu nedenle yağ gülü Isparta şehri ile anılır olmuştur. Tarımı en çok Isparta'da yapıldığı için 'Isparta gülü' ismi giderek yaygınlaşmaktadır. Yağ üretiminde en çok tercih edilen gül olduğu için diğerlerinden ayırt etmek amaçlı olarak 'yağlık gül' denilmiştir. Çok sayıda gül içinde en önemlisi anlamında 'Has gül' denilmiştir. 2014 yılında yapılan gezilerin sonuçlarına göre; Kazanlık gül / Kızanlık gülü denmesinin sebebi: Kızanlık/ Kazanlık (Bulgaristan) şehrindeki Türkler şehrin adı ile veya kazana atıldığı için (damıtma işlemi) bu isimleri vermişlerdir. 'Güla Muhammedi' Farsça'dan gelme bir terimdir. 'Muhammedi Gül, Peygamber gülü/ kokusu' anlamındadır. İran'da da bu isim verilmektedir. Çiçek rengi, kokusu, katmer sayısı, kullanılış amacı adlandırmada etkili olmuştur.
<i>R. gallica</i> L. (yabani formu)	Frenk gülü: Türkiye. İtburnu, Kuşburnu, Delicegül: Aksu ilçesi (Isparta). Gül: Isparta merkez.	Romalılar tarafından kültüre alınmıştır. <i>R. gallica</i> 'nın anavatanı Kafkaslar olup Türkiye'de doğal ve yaygın olarak yetiştirilmektedir. Romalılar gülleri Yunanlılardan öğrenmiş, kısa sürede gül çeşitlerini tanımlar, yetiştirerek ticaretini yapmaya başlamışlardır. Homeros zamanında Doğu'dan (Asya) Yunan adaları ve Trakya yolu ile Balkanlara yayıldığı, Girit ve Yunanistan'a bu bölgeden yayıldığı belirtilmektedir (Korkmaz ve Özçelik,

		2015:80-81). Kültür formları Türkiye'ye Avrupa'dan getirildiği için adına 'Frenk gülü' denilmiştir. Türkiye'de yabancı formlarına 'Delice gül, İtburnu, Kuşburnu' denilmektedir.
<i>R. gallica</i> L. var. <i>officinalis</i> Thory	Frenk gülü: Türkiye geneli. Kan gülü, Kırmızı gül, Sirke gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001:56). Eczacı gülü, Tıbbi gül: Avrupa ülkeleri (Baytop, 2001:56).	Avrupa'dan geldiği için bu isim verilmektedir. Kokusunun tıbbi öneminden dolayı Osmanlı döneminde Eczacı gülü, Tıbbi gül ismi verilmiştir. <i>R. gallica x R. bifera</i> melezidir.
<i>R. gallica</i> L. var. <i>versicolor</i> L.	Alacalı Frenk gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001:57).	C. Clusius aracılığı ile Avrupa'ya götürülmüş, Avrupa'da Rosa mundi adıyla şöhret bulmuştur (Baytop, 2001:57).
<i>R. gallica</i> L. var. <i>violacea</i>	Güzel Sultan gülü, Saray gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001:57).	'Rose du serail' veya 'Grande sultane' adıyla Avrupa ülkelerinde tanınmaktadır (Baytop, 2001:57).
<i>R. x alba</i> L.	Akgül, Beyaz gül: Osmanlı dönemi (Anonim, 1328), Van, Elazığ, Başmakçı köyü (Burdur), Isparta; Gaziantep (Baytop, 2001:28). Tiryandafil: Darende ilçesi (Malatya). İt gülü, Yoz gül: Keçiözü (Isparta). Sakız gülü, Kızanlık gülü, Verd-i ebyaz: İstanbul (Baytop, 2001:23,51).	'İt gülü' ifadesi dikenli ve gülün sevilmediğini ifade eder. 'Yoz'; yabancı anlamındadır. 'Beyaz gül'; çiçek rengini belirtir. Otuz yapraklı gül anlamına gelen 'Tiryandafil' bir dönem Darende'nin (Malatya) adı olmuştur. Katmerli genotiplerdir.
<i>R. alba</i> L. var. <i>suaveolens</i> Dieck	Beyaz gül: İstanbul civarı (Baytop, 2001:28,85).	Yarı katmerlidir. Çiçek renginden dolayı bu isim verilmiştir.
<i>R. alba</i> L. var. <i>incarnata</i> (Mill.) West.	Beyaz gül: İstanbul civarı (Baytop, 2001:85).	Çiçek renginden dolayı bu isim verilmiştir.
<i>R. laxa</i> Retz var. <i>harputensis</i> Baytop	Anaç gül: İstanbul, Yalova. Laxa çeşidi: İstanbul, Yalova. Tevrizi gülü/ Tevrüzü gülü, Harput gülü: Elazığ. Kışmırı gülü; Van (Baytop, 2001: 29, 48, 83).	Peyzaj güllerine anaç olarak çokça kullanıldığı için bu isim verilmiştir. 'Laxa' ismi bilimsel adından alınmadır. Yarı katmerli, beyaz ve küçük, kokulu çiçeklidir. Kuvvetli ihtimalle bu takson <i>R. alba</i> 'ya aittir.
<i>R. alba x R. damascena</i>	Fındık gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001:54). Altıkāt gülü: İnegöl (Bursa) civarı (Baytop, 2001:54).	Çiçekleri küçük olduğu için fındık gülü denilmiştir.
<i>R. x borboniana</i> Desp.	Okka gülü: Osmanlı dönemi (Anonim, 1328), İstanbul, Yalova. Yediveren: Isparta, merkez.	Çiçekleri ağır ve büyük olduğu için Osmanlı döneminde 'Okka gülü' ismi verilmiştir (Anonim, 1328; 1332). 'Yediveren' yılda birkaç kez çiçek açtığına ifadesidir. Ya da çiçeklenme süresinin uzunluğunu ifade eder. Okka gülü (Baytop, 2001:43) ' <i>R. centifolia</i> ' olarak ifade etmiştir. O zaman bu türün Türkiye'de varlığı bilinmiyordu (Özçelik, 2010:9). Tüm bilgiler ve fotoğraflar 'Okka gülü'nün ' <i>R. borboniana</i> ' olduğunu göstermektedir.
<i>R. centifolia</i> L.	Sadberg gülü: Osmanlı dönemi (Anonim, 1328), Katkātı gülü: Van (Baytop, 2001:85). Pembe gül: Başmakçı köyü (Burdur), Sütçüler ilçesi (Isparta). Yediveren: Akseki ilçesi (Antalya). Yerli pembe: Başmakçı köyü (Burdur). Taif gülü: Tunus. Katmer gül: Sütçüler ilçesi (Isparta).	Sad: Osmanlı Türkçesinde100; berg: yaprak demektir. Sadberg: Yüz yapraklı gül anlamına gelmektedir. Küçük Asya'da (Anadolu'da) yetiştirilmiştir. Fiyatı yüksektir (Anonim 1328; 1332). Türün çiçek rengi, çok çiçekli oluşu ve çiçeklenmenin uzun süre devam etmesi, çiçeklerinin ağırlığı ve büyüklüğü ismin verilmesinde ana etkindir. Arabistan'da Taif tarafında çokça

	Van gülü: Van merkez. Hasgül, Reçel gülü, Verd-i sad-berg (Baytop, 2001:75).	üretilmektedir. Taif güllerinin aslı bu türe dayanır. 'Katmer gül'; çok katlı petallerini ifade eder. Van tarafında da yerli gül anlamında 'Van gülü' denilmiştir.
<i>R. centifolia</i> L. var. <i>muscosa</i> (Miller) Seringe	Yosunlu gül: İstanbul civarı (Baytop, 2001:75).	Çiçek sapı ve reseptakulum üzerinde salgı tüylerinin çokluğu ve birbirine karışması sebebiyle yosuna benzetilmiştir (Baytop, 2001:75)
<i>R. moschata</i> J. Herrmann	Misk gülü: İstanbul (Baytop, 2001:23).	Çok hoş kokulu olduğu için miske benzetilmiştir.
<i>R. rubiginosa</i> L.	Paşa gülü: İstanbul çevresi (Baytop, 2001: 102).	
<i>R. polyantha</i> 'Grandiflora'	Kırkkandil gülü: Bursa (Baytop, 2001: 29,44).	Çiçekleri çok ve küme halinde olması sebebiyle bu isim verilmiştir. <i>R. multiflora</i> genotiplerine de benzer isimler verilmektedir.
<i>R. arvensis</i> Huds.	Çıtır / Çıtırık gül: Pozantı ilçesi (Adana); Kazdağları (Balıkesir). Sarmaşık gül: Gökçeyazı kasabası (Balıkesir). Yabani gül: Serik ilçesi (Antalya). Gül: Manavgat ilçesi (Antalya; Direkli köyü (Isparta).	'Çıtır gül': Gövdelerinin gösterişli ve çok kardeşli olduğunu ifade eder.
<i>R. phoenicia</i> Boiss.	Zeybek gülü: Kuşadası (İzmir) (Baytop, 2001:29,102).	-İsim Prof. Dr. Necmeddin Zeybek'in adına verilmiştir. -Türün yayılış alanı; efelerin ve zeybeklerin yurdu olan Ege bölgesinde (İzmir ve Manisa) dağlarıdır. Be nedenle zeybek gülü denilmiştir (Baytop, 2001: 102).
<i>R. sempervirens</i> L.	Layemut gül, Ölmez gül: Beykoz (İstanbul) (Baytop, 2001:29,68,82).	'Canlı, uzun süre yeşil kalan' anlamında Latince bir kelimededen tür epiteti yapılmıştır. Türkiye'de yaprak dökmeyen veya yarı dökken bir doğal türdür. Diğer doğal türlerin hepsi kışın yaprağını döker. <i>R. sempervirens</i> L. var. <i>opaca</i> Uchtr. kültür formudur. Rumeli Hisarı civarında görülmüştür (Baytop, 2001:68).
<i>R. pisiformis</i> (Christ) D. Sosn.	Nazarlık gülü: İstanbul çevresi, Van (Baytop, 2001:69,102). Kuşburnu: Gürpınar ilçesi, Güzelsu kasabası (Van), Eleşkirt ilçesi (Ağrı). Gülşilan: Hınıs ilçesi (Erzurum). Şilan: Malazgirt ilçesi (Muş).	Van halkı meyvelerinden nazarlık yaptığı için bu ismi vermiştir. Gülşilan: Farsça kökenli olup 'kuşburnu gülü' anlamına gelmektedir.
<i>R. arvensis x R. phoenicia</i>	Akböğürtlen: Serik ilçesi (Antalya).	Çiçeklerinin beyaz olduğunu ve yapraklarının böğürtlene benzediğini ifade eder.
<i>R. multiflora</i> Thunb.	Japon gülü, Amerikan yabanisi: İstanbul civarı (Baytop, 2001:60,67).	Aşı güllerine anaç olarak kullanılır. Çiçeklerinin küçüklüğü Japonlara benzetilmiştir.
<i>R. multiflora</i> Thunb. x <i>R. odorata</i> (Anrews) Sweet	Kırkkandil gülü, Kırtomurcuk gülü, Ponpong gülü: Bursa civarı ((Baytop, 2001:65).	Çiçeklerinin çokluğu ve küçüklüğü isimlerinde etkili olmuştur.
<i>R. banksiae</i> Ait.	Asmagül: Kahramanmaraş, merkez. Menekşe gülü, Çardak gülü, Deli gül: İstanbul civarı (Baytop, 2001:70). Çardak gülü, Deligül, Menekşe gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001:70).	Sarmaşık tipte olduğunu ifade eder. Çiçeklerinin mavimsi beyaz, hızlı büyüyen ve yayvan formda olduğunu ifade eder. Sarmaşık tipi olup çardakları örttüğü için çardak gülü; hızlı ve çok kardeşli büyüdüğü için deli gül; rengi menekşeyi andırdığı için menekşe gülü adı

		verilmiştir. Yabani güller üzerine aşılınmışına da ‘ söğüt gülü ’ denilir. Yaprakları söğüt yaprağını andırmaktadır.
<i>R. wichurainia</i> Creep	Sarmaşık gül: İstanbul çevresi (Baytop, 2001:108).	Modern güllerden bir türdür. <i>R. luciae</i> Crepin türü ile aynı tür olmalıdır (Baytop, 2001:61).
<i>R. banksiae</i> Ait. var. <i>lutea</i> (Lindl.)Rehd.	Fındık gül: Isparta, merkez. Sarı gül, Sarı menekşe gülü: İstanbul, Yalova (Baytop, 2001:23,71).	Çiçeklerin küçüklüğünü ve petallerin tam açılmadığını ifade eder.
<i>R. banksiae</i> Ait. var. <i>alboplana</i> Rehder	Beyaz Menekşe gülü, İstanbul Banks: İstanbul civarı (Baytop, 2001:23,70).	Çiçeklerinin açık mavi veya menekşe renginde olduğunu ifade eder.
<i>R. banksiae</i> Ait. var. <i>normalis</i> Regel	Yalınkat menekşe gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001:71).	Çiçekleri yalınkat, beyaz ve kuvvetli kokulu olduğu için bu isim verilmiştir.
<i>R. beggeriana</i> Schrenk	Kuşburnu: Çayırılı ilçesi (Erzincan). Ahmediye gülü: Elazığ, Gaziantep, Van (Baytop, 2001:47).	Meyvelerinin ekonomik amaçlı kullanıldığını ifade eder. Ahmediyye tarikatına ait yerlerde çok dikildiği için bu isim verilmiştir. Türün tanımı (Baytop, 2001:47-48) ile bulgularımız uyumlu değildir.
<i>R. canina</i> L.	İtburnu, İtburun, Kuşburnu: Akseki ilçesi (Antalya). Köpek gülü, İt gülü: İstanbul (Baytop, 2001:28); Sütçüler ilçesi (Isparta); Kazdağları (Balıkesir); Mordoğan kasabası, Kemalpaşa, Bağyurdu (İzmir); Korkuteli (Antalya). Kuşburnu, Tansugülü: Sandıklı ilçesi (Afyonkarahisar). Kuşburnu, Şilan: Çayırılı ilçesi (Erzincan), Erüh ilçesi (Siirt). Kedigülü: Akhisar ilçesi (Manisa). Akgül: Bozkır ilçesi (Konya); Refahiye, İliç, Kemah ilçesi (Erzincan). Gül: Kulu ve Cihanbeyli ilçesi (Konya). Öküz g.: Akşehir ilçesi (Konya); Gölbaşı ilçesi (Ankara), Asker gülü, Çalı gülü: Elazığ (Baytop, 2001:66), Çögür, İt gülü, Kedigülü: Isparta (Baytop, 2001:66), Kelp gülü, Kuşburnu, Nesrin: Trabzon (Baytop, 2001:66).	İt gülü, Köpek gülü ile eş anlamlı olup kuvvetli dikenlerinin olduğunu, insanlara battığını ya da acı verdiğini, ayrıca sevilmediğini ifade eder. Kedi gülü; bitkinin küçüklüğünü ancak tırmaladığını yani dikenli olduğunu ifade eder. Kuşburnu ve Tansu gülü; bir dönemin başbakanının meyvelerinden çay yaptırdığının ve bu içeceği önemsedığının halk nezdinde bilinmesine dayanarak verilmiş isimlerdir. Kuşburnu; İtburnu ile eş anlamlı olup halk tarafından daha nezaketli bir isim olarak kabul edilip tercih edilmektedir. Kırgızlar da İt burnu yerine ‘İtmurun’ adını verirler. ‘Murun’; ‘Burun’ anlamındadır. Keçiborlu (Isparta) Halimiye köyünde de ‘İtburun’ adı verilmektedir. Bazı yerlerde benzetme metoduyla nadiren argo isimler de verilmektedir. Nesteren, Nesterin isimleri de verilmektedir. Ancak bu isimlerin nerede verildiği bilinmemektedir (Baytop, 2001:66)
<i>R. canina x R. dumalis</i> subsp. <i>boissieri</i>	Çakal gülü: Terme ilçesi (Samsun). Şilan: Kahta ilçesi, Nemrut dağı (Adıyaman).	‘Çakal’ pek sevilmeyen canlılar için tercih edilen, yabaniliği ve hazır yiyciliği vurgulayan bir isim olarak düşünülmektedir. ‘Şilan’ ismi Farsçadan Türkçeye geçmiş bir isim olarak bilinmektedir. Doğu bölgelerimizde yaygın olarak yabani güller için kullanılmaktadır.
<i>R. dumalis</i> Bechst. subsp. <i>boissieri</i>	Kusburnu: Edremit ve Erciş ilçesi (Van), Van-Gevaş arası; Gevaş-Tatvan arası; Van, Gümüşhane Merkez, Torul ilçesi Gümüşhane, Van, Digor ilçesi ve Kars Merkez; Ergen Dağı çevresi ve Yaylabası beldesi, Ardıçlı Göl civarı, Çayırılı ilçesi, Başköy, Spikor dağı çevresi, Keşiş dağı civarı, Çatalarmut beldesi (Erzincan), Erzincan-Tercan arası, Pülümür kavşağı	Koka Şilane: Farsçadan geçme bir terim olup ‘Gümüş kök’ anlamına gelir. Şilan

(Crépin) Ö. Nilsson var. boissieri	(Erzincan-Tunceli), Kelkit ilçesi (Gümüşhane), Alıçlı köyü, İskele mahallesi (Van), Van-Erciş arası, Yusufeli ilçesi (Artvin). Kuşburnu, Şilan: Edremit, Gevaş ilçesi (Van). Koka Şilane: Varto ilçesi (Muş). Şilan: Van Merkez, Zap vadisi (Hakkari), Erciş ilçesi, Altındere harası, Üzümcü köyü (Van). Gula Muhammedi: Erciş ilçesi (Van). Gülburnu: Besni ilçesi (Adıyaman), Gaziantep merkez. Gül: Boğazköy-Yolpınar, Vermiş köyü (Amasya), Merzifon (Amasya)-Çorum arası yerleşim merkezleri.	ise 'kuşburnu' anlamındadır. Farsca'dan 'gula' kelimesi Türkçeye (gül olarak) geçmiştir.
R. dumalis Bechst. subsp. boissieri (Crépin) Ö. Nilsson var. antalyensis (Manden.) Ö. Nilsson	Kuşburnu, İtburnu, Yabani gül: Isparta, Antalya, Burdur çevreleri.	Bu takson Göller Yöresi'nde endemik olduğu için sadece yöre halkı kullanabilmektedir. Diğer varyetesi Türkiye genelinde görülebilir ve aynı amaçlarla kullanılabilir.
R. elymaitica Boiss. & Hausskn	Kuşburnu: Keşiş Dağı çevresi (Erzincan, Gevaş ilçesi (Van)).	Yabani güllerin genel adı Kuşburnu'dur.
R. tomentosa Smith	Tüylü gül: İstanbul çevresi (Baytop, 2001:102).	Yapraklarında kaba tüylerin varlığı hissedilebilir. Tüylü olma özelliğini belirten bir adlandırmadır.
R. foetida J. Herrmann	Sarı gül: Gaziantep (Baytop, 2001: 29); Korkuteli ilçesi (Antalya), Uluborlu ve Keçiborlu ilçesi, Kılıç kasabası (Isparta), Konya merkez, Eruh ilçesi (Siirt), Çayırılı ve Üzümlü ilçesi (Erzincan). Kuşburnu: Erciş ilçesi (Van). Gulazer: Cizre ilçesi (Hakkari). Şilan: Erciş ilçesi (Van), Çat ilçesi (Erzurum). Acem sarısı; Katmerli sarı: İstanbul (Baytop, 2001). Çah gülü, Kanarya gülü, Osurgan gülü: Mardin, Kerkük (Baytop, 2001:23,76,102).	'Gulazer' Farsça kökenli bir isim olup 'Sarıgül' anlamına gelmektedir. 'zer': 'sarı' demektir. Çiçek rengi, kokusunun pek sevilmeşi adlandırmada etkili olmuştur.
R. foetida J. Herrmann var. bicolor (Jacq.) Willmott	Rana gülü/ Parlak gül: İstanbul (Baytop, 2001:43).	Bu gül tarafımızdan Gaziantep'teki ev bahçelerinden toplanmıştır. Ancak yerel isimi öğrenilememiştir.
R. foetida J. Herrmann var. persiana (Lemaire) Rehder	Acem sarısı: Gaziantep (Baytop, 2001: 29,77).	İran'dan tanımlandığı için bitkinin Latince adından Türkçeye tercüme edilerek verilmiştir. Veya Latince isminden esinlenmiş olmalıdır.
R. turcica Rouy	Türk gülü: İstanbul çevresi (Baytop, 2001:102).	Türkiye'de yerli anlamında bu isim verilmiştir. Bu isim kuvvetli ihtimalle <i>R. horrida</i> 'nın sinonimidir.
R. foetida x R. hemisphaerica	Sarı gül: Cihanbeyli ilçesi (Konya). Hekimbaşı sarısı, Kükürt gülü: İstanbul (Baytop, 2001: 62).	R. foetida ve R. hemisphaerica 'nın çiçekleri katmerli olan formlarına bu isimler verilmektedir.
R. hemisphaerica J. Herrmann	Sarıgül: Gümüşhane, merkez, İliç-Kemah arası, Kemah yakınları, Kemah-Erzincan arası (Erzincan), Çardak (Denizli), Ankara. Şilan: Zap Vadisi (Hakkari). Kuşburnu: Edremit, Gevaş, Erciş ilçesi: Altındere harası ve Van merkez. Kükürt gülü, Sarıgül, Hekimbaşı sarısı: İstanbul civarı (Baytop, 2001:62).	Çiçek renginden dolayı 'sarı gül'; yabani ve meyveleri değerli olduğundan 'kuşburnu' adı ile de tanınmaktadır. Kuşburnu taksonlarının tamamına Doğu ve Güneydoğu'da Farsça kökenli bir isim olan 'şilan' denilmektedir.
R. hemisphaerica J. Herrmann var. rapini Boiss. & Bal.	Çit gülü: Ankara, Konya, Malatya, Sivas (Baytop, 2001: 29,64, 102).	Tarlalara hayvan girmesini önlemek amaçlı dikildiğinden dolayı bu isim verilmiştir. Yabani formdur. <i>R. foetida</i> ile karışır. Tarafımızdan tespit edilememiştir.
R. hemisphaerica		C. Clusius tarafından Türkiye'den

J. Herrmann 'Floro Plano'	Türk gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001: 62).	Avrupa'ya götürülmüş, Avrupa'da 'Türk gülü' adıyla şöhret bulmuştur (Baytop, 2001:62).
R. rapini Boiss.	Çitgülü, Kadınöbeği, Çepni, Kükürt gülü: Sivas ve Malatya çevresi (Baytop, 2001:64).	<i>R. foetida</i> 'dan dikenlerinin çengel şeklinde oluşuyla ayırt edilir. Ankara ve Konya'da da yabancı olarak yetişir (Baytop, 2001:64)
R. x ozcelikii Kandemir & Korkmaz	Sarı kırmızılı gül: Keşiş dağı çevresi (Erzincan).	<i>R. bemisphaerica</i> ile <i>R. villosa</i> 'nın hibritidir. Erzincan halkı çiçek rengine bakarak bu ismi vermiştir.
R. heckeliana Tratt. subsp. vanheurckiana (Crepin) Ö. Nilsson	Hoşab gülü: Van (Baytop, 2001:59). Kuşburnu: Gaziantep merkez, Gürün-Sivas arası, Ergen Dağı, Binkoç köyü, Caferli yaylası, Yaylabası beldesi, Ardıçlıgöl, Çayırılı, Keşiş dağı, Yedigöller (Erzincan).	Gürpınar ilçesinin Güzelsu (eski adı Hoşab) nahiyesi civarındaki dağlarda yaygın olarak yetişir. Bu nedenle 'Hoşab gülü' denilmiştir. Meyveleri iri, gösterişli ve halk tarafından kullanıldığı için de 'kuşburnu' denilmektedir.
R. heckeliana Tratt. subsp. orientalis (Dupont) Meikle	Kuşburnu: Kayseri, Sivas, Elazığ.	Meyveleri dikkat çekecek derecede gösterişli ve iridir.
R. hirtissima Lonacz	İtburnu, Delicegül: Aksu, Sütçüler, Yenisarbademli ilçesi, Tota yaylası, Dedegül dağı, Davraz dağı çevresi (Isparta), Pınarbaşı ilçesi (Kayseri), Torul ilçesi (Gümüşhane), Keşiş dağı (Erzincan), Erzincan-Erzurum karayolu, Pülümür (Tunceli) yol ayrımı civarı.	Yabancı ve meyveleri kuşburnu amaçlı olduğu için 'İtburnu', hızlı büyüdüğü ve yayıldığı için de 'delice gül' denilmiştir.
R. villosa L.	Kuşburnu	Kısa boylu yabancı bir güldür. Meyvesi boldur.
R. iberica Stev.	İtburnu, Delicegül, Anadolu gülü: Aksu ve Sütçüler ilçesi, Tota yaylası (Isparta). Anadolu gülü: Gaziantep, Karadeniz bölgesi (Baytop, 2001:50,102).	Yabancı ve meyveleri kuşburnu amaçlı olduğu için 'İtburnu', hızlı büyüdüğü ve yayıldığı için de 'delice gül' denilmiştir.
R. horrida Fischer	Kuşburnu, İtburnu, Delicegül: Göller Yöresi (Isparta, Antalya, Burdur, Afyonkarahisar).	Latince 'horrida' kelimesi iri anlamına gelmektedir. Normal büyüklükte bireyleri görülebildiği gibi aşırı iri bireyleri de görülebilir. Bu nedenle 'delice gül' denilmiştir.
R. sicula Tratt.	Sarmaşık gül: Serik ilçesi, Gebiz beldesi (Antalya).	Gövdesi yumuşak odunlu, yabancı bir kuşburnudur.
R. jundzilli Besser	Kuşburnu, İtburnu	Yabancı güllere verilen genel isimler bu türe de verilmektedir.
R. agrestis Savi	Kuşburnu, İtburnu	Yabancı güllere verilen genel isimler bu türe de verilmektedir.
R. montana x R. dumalis	Kuşburnu: Keşiş dağı civarı (Erzincan).	Yabancı ve meyveleri kuşburnu amaçlı olduğu için 'kuşburnu' denilmiştir.
R. multiflora Thunb.	İt gülü, Yozgül: Keçiözümlü ilçesi (Isparta), Eskişehir merkez. Kırk kandil gülü, Japon gülü: İstanbul (Baytop, 2001:29). Kırmızı gül: İnegöl ilçesi (Bursa).	Çiçekleri kandile benzetilmiş, çok ve sık oluşu sebebiyle bu isim verilmiştir. Genelde beyaz çiçekli olmasına rağmen pembe ve kırmızı renkli çiçek taşıyan genotipleri de vardır. Çiçek rengi sebebiyle 'kırmızı gül' denilmiştir.
R. odorata (Andrews) Sweet	Yediveren: Akseki ilçesi (Antalya), Denizli-Aydın arası, Sarayköy civarı. Çay gülü: Isparta (Baytop, 2001:29). Halfeti Gülü, Siyahi gül, Arap kıızı: Halfeti ilçesi (Şanlı Urfa). Paşagülü: Akseki (Antalya). Fındık gülü: Konya, merkez. Sihirbaz gülü: Ödemiş, Bayındır (İzmir).	Çeşidine göre farklı isimler verilmektedir. Siyahi gül; siyah renkle ilgili güllerin ortak grup adıdır. Paşa gülü; güllerin en değerlisi anlamında söylenmektedir. Türk halkı paşa kelimesini çok önemser ve değerinin yüksekliğini belirtir. Sihirbaz gülü: farklı renkler gösteren bir çiçek yapısına sahip modern güllerin bir grubuna verilen bir isimdir.
R. x hybrida L.	Çaygülü, Kesme gül (Anonim, 1994:1).	Kesme çiçekçilikte kullanıldığı için ve çiçekleri çay kokusu verdiği için bu isimler verilmiştir.

<i>R. pimpinelifolia</i> L.	Şilan: Eruh ilçesi (Siirt). Pul yapraklı gül: İstanbul çevresi (Baytop, 2001:102).	Yabani ve meyveleri kuşburnu amaçlı olduğu içi 'kuşburnu' anlamında 'şilan' denilmiştir.
<i>R. pimpinellifolia</i> x <i>R. foetida</i>	Sarıgül: Konya, merkez,.	
<i>R. pulverulenta</i> M. Bieb.	Kuşburnu: Yenişarbademli ilçesi, Dedegül dağı çevresi (Isparta), Ergan Dağı, Yaylabası beldesi, Ardıçlıgöl, Seyit Mahzut Gözesi civarı (Erzincan), Ahmediye Geçidi civarı (Erzincan-Gümüşhane), Şilan: Zap Vadisi (Hakkari)	Yabani ve meyveleri kuşburnu amaçlı olduğu içi 'kuşburnu' anlamında 'şilan' denilmiştir.
<i>R. rugosa</i> Thunb.	Kuşburnu: Tekke beldesi (Gümüşhane).	Avrupa'da meyveleri kuşburnu amaçlı olarak toplanıp kullanılmaktadır.
<i>R. spinosissima</i> L.	Kara kuşburnu: Refahye ilçesi, Ergan Dağı, Caferli Yaylası (Erzincan), Amasya civarı.	Meyveleri siyah renge yakın ve iri olduğu için bu isim verilmiştir.
<i>R. alpina</i> Linn	Sarmaşık gül: Türkiye geneli.	Yüksek boyludur. 6-8 m boya ulaşabilir. 'Alpin' yüksek anlamına gelir. Konakların Bahçe kapıları kenarına süs ve yer örtücü olarak dikilir.
<i>R. cinnamomea</i> L. var. <i>plena</i> Weston	Mayıs gülü, Tarçın gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001:69).	Osmanlı döneminde verilen bir isimdir. Mayıs ayında çiçek açtığına işaretir. Hafif tarçın kokuludur.
<i>R. noisettiana</i> Thory	Sarmaşık gül: (Isparta, İzmir). Fındık gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001:73).	'Louis Noisette' adlı bir Fransız (Pariste) tarafından yetiştirildiği için bu Latince isim verilmiştir.
<i>R. chinensis</i> Jacq. var. <i>minima</i> (Sims.) Voss	Ponpon gül, Minyatür gül: Türkiye geneli. Çardavan gül: Aydın. Paris pomponu, Cüce gül, Malta gülü, Bengal gülü: İstanbul civarı (Baytop, 2001: 29,44,99,100).	Çardavan: Yöresel bir terimdir; "geniş çardak" anlamında kullanılmaktadır. Oturak güllerden daha çok ve sık ana gövdeli olup enine büyümesi fazla olanları kasteder. 'Pompon de Paris' ismi de verilen bu gül Türkiye genelinde yaygındır. Kısa boyludur. 'Malta gülü, Bengal gülü' Osmanlı döneminde verilen isimlerdir (Baytop, 2001:100).
<i>R. chinensis</i> Jacq. var. <i>viridiflora</i> (Lav.) Dipp.	Yeşil gül: Türkiye.	Baştan sona yeşil renklidir. Gaziantep Belediyesi Botanik Bahçesi'nde görülmüştür.
<i>R. micrantha</i> Sm.	Kuşburnu: Göller Yöresi	
<i>R. chinensis</i> Jacq. var. <i>semperflorens</i> (Curtis) Koehne, <i>R. acicularis</i> Lindl., <i>R. nitidula</i> Besser, <i>R. laevigata</i> Michx, <i>R. stellata</i> Woot. var. <i>mirifica</i> (Greene) Cockerell, <i>R. cinnamomea</i> L. var. <i>simplici</i> Thory için Türkçe isimler tespit edilememiştir. <i>R. corymbifera</i> Borkh., <i>R. andegavansis</i> ve <i>R. pendulina</i> L.'nin Türkiye'de varlığı şüphelidir. Türkçe adları da tespit edilememiştir.		

4. Tartışma ve Sonuçlar

'Gül' ismi Türkçeye Farsçadan geçmiştir. Osmanlı döneminde tezyinat güllerine Arapça ve Farsça isimler veriliyordu. Gül-i sadberg (yüz yapraklı gül), Gül-i râna (Güzel gül), Gül-i ziba (Süslü gül), Verd-i handan (Gülen gül), Şilan, Verd-i Muhammedi (Muhammedi gül) bunlardan bazılarıdır (Baytop, 2001:80). İran'da kullanılan 'Gola Mohammadi' ifadesi Türkçe'de 'Muhammedi gül' anlamına gelmektedir. Bu adlandırma, Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde yaygındır. Adlandırmada; gülün kokusu esas

alınmıştır. Bu koku diğer güllere pek benzemez. Daha keskin ve hoş kokuludur. Medine ve diğer kutsal topraklardan yayılan kokuya benzer bir kokusu vardır. Gül'ün HZ. Muhammed'in terinden yaratıldığına dair düşüncelerin bir yansıması olarak bu isim verilmiştir. Yine bu anlayışın sebebiyle gül çiçeklerin kraliçesi sayılmış, güle verilen değer başka hiçbir bitkiye verilmemiştir.

R. damascena'ya 'Şam gülü' de denilmiştir (Baytop, 2001:43). Çünkü bu tür Şam ülkelerinden tanımlanmış ve dünyaya ticari olarak yayılmıştır. Öte yandan ülkenin pek çok yerinde 'Peygamber gülü, Muhammedi gül, Hasgül, Isparta gülü, Yağ gülü' adıyla

çok sayıda yağ gülü yetiştirilmektedir (Özçelik ve Korkmaz, 2015:20-22). 2015 yılında tamamlanan bir doktora tezi çalışmasında yağ güllerine ait genotipler tanımlanmış ve genotipler için bir teşhis anahtarı hazırlanmıştır. Bu teze göre; *R. damascena*'ya ait *versicolor*, *semperflorens* ve *trigintipetala* varyeteleri tür kategorisine yükseltilmiştir. ***R. damascena*, *R. semperflorens* ve *R. versicolor*** olmak üzere 3 tür oluşturulmuştur. 'Şam gülü' ismi bu 3 türden ***R. semperflorens***'e tarafımızdan önerildi (Özçelik ve ark., 2013:52). Türkiye'de ***R. damascena*** türüne ait 25 (Bakara, Adalya, Korkut, Kapıdağ, Müftüzade, Gökçe, Ölü Gülü, Faik Dede, Trigintipetala, Cumhuriyet, Gürbüz, Muhammedi, Katmer Gül, Gazi, Ezineli, Kıbrısı, Yalınkat, Yörükoğlu, Diyadin, Özbek, Avicenna, Kılıç, Turhal), *R. semperflorens* türüne ait 14 (Zigana, Kışmırı, Kışmırı, Alparslan, Sakallı, Özgökçe, Mevlana, Peygamber Kokusu, Demiryurt, Erek, Somuncu Baba, Kısa Saplı, Honaz, Honaz, Anamas, 2 Nisan) ve *R. versicolor* türüne ait ise 7 (Osmanlı, Şeyhler, Baydar, Köyceğiz Ağası, Yapraklı, Çirmen, Yediveren adıyla) genotip bulunmaktadır (Yıldırım, 2016:1).

Yağ gülü, bahçe gülü, peyzaj gülü, sarmaşık gül, yediveren gülleri, fındık gülü gibi terimler yıllardır bilinmekte ve kullanılmaktadır. Ancak boya ve meyve gülü terimleri ilk kez TOVAG 105 O 627 no.lu proje ile ortaya atılmıştır (Özçelik ve ark., 2009). Meyve gülü, bitkinin meyvelerinin endüstriyel amaçlı olarak önemli olduğunun ifadesidir. Meyveleri kullanılabilir ülke genelinden 20 civarında yerli gül genotipi tespit edilmiş (Özçelik ve ark., 2011a:123); ancak bu genotipler adlandırılmamıştır. Kavuk, İslim borusu, Fıçı, Köylü tipi damıtma kazanı, Huni, Gül üçlemesi, Sanatı nefise (güzel sanat), Yağhane, Gül yağı kalite sınıfları, Tağşış, İtri şahı, Cibre, Gülabhane, Ocak, Horasan harcı, Billur sürahi, Kaynak suyu, Kumkuma, Müzikle tedavi, Gül banyosu ve gül çamuru, Deli çiçek, Torun, Gülün karanfile dönmesi, Bakara, Cam Güller, Boya gülleri, İndikatör (Gösterge) güller, Sembol güller, Siyahi gül, Gül Vadisi Projesi, Gülpark projesi, Gülan, Gülcübaba (Gül şeyhi), Gül fermanları gibi yaklaşık 50 terim gülcülük sektörü için yeni terimlerdir. Bu terimlerden bazıları başka sektörlerde kullanılmış olabilirler, ancak kullanıldığı alan değiştikçe anlamı ve içeriği de az çok değişmektedir.

Daha önceden Türkiye'de varlığı kaydedilmekle beraber tarafımızdan tespit edilemeyen güller de bulunmaktadır (Çizelge 1). Bunlar: çit gülü (*R. sulphurea*), Sarı gül (*R. intea*) ve *R. luciae* (Baytop, 2001:44) ve bazı yabancı gül hibritleri ve şüpheli taksonlarıdır (Nillson, 1972:128). Türkiye gül taksonlarının kesin bir listesi ve teşhis anahtarı bulunmadığından gözlemlerimize ve literatüre bağlı olarak tarafımızdan oluşturulan Türkiye güllerine ait

güncel takson listesi Çizelge 1'de verilmektedir. Ancak bu listedeki taksonların ve otörlerinin yazılışında hataların olması kaçınılmazdır. Bir kısmı geçersiz isim olabilir. Revizyon çalışması yapılarak bu hatalar giderilebilir. Ancak ilk kez Türkiye güllerinin taksonomik listesi bu makalede verilmektedir.

Osmanlı döneminde 'Okka gülü'nden övgü ile bahsedilmektedir (Baytop, 2001:29). Bu isim artık Türkiye için yeni bir kayıt (Özçelik, 2010:12-15) olarak belirtilen *R. borboniana* için kullanıldığından *R. centifolia*'ya yazılmamıştır (Çizelge 1). Çünkü özellikleri *R. centifolia*'ya değil, *R. borboniana*'ya uymaktadır. Yine Osmanlı döneminde 'Malta gülü, Bengal gülü' adlarıyla bilinen ***R. chinensis*** (Baytop, 2001:100) için bugün ağırlıklı olarak kısa boylu, çok çiçekli oluşu nedeniyle yaygın olarak 'Çin gülleri' adını veriyoruz. Anadolu'nun yerlisi olan bu tür, günümüzde Latince bilimsel adı ve varyeteleri ile ayırt edildiğinden Osmanlı dönemindeki isimlerin hangi varyeteye karşılık geldiğini bilemiyoruz. Yine Osmanlı döneminde 'Çardak, Hafız, Kan, Kayısı, Mısır, Muska, Nasır gülü, Hünkar gülü, Kumandan gülü' yetiştiriliyordu (Baytop, 2001:22,41). Bu güllerin Latince adı bilinmediğinden Türkiye'de mevcut olup olmadığını ve türlerin akıbetini bilemiyoruz. Isparta civarında uzun süredir 'Hafız gülü' aranmaktadır. İki genotip bulunmuştur. Bu genotiplerden birisi *R. odorata*'ya, diğeri de *R. borboniana*'ya aittir. Ancak Baytop (2001:88) tarafından belirtilen 'Hafız gülü'nün özelliklerine uymamaktadır. *R. odorata* uzun boylu değil ve dikenlidir. *R. borboniana* ise dikenlidir. Bu özellikleri 'Hafız gülü'nün tanımından sapmaktadır. Tarif edilen gül, halktan duyumlara dayandığından tanımın doğruluğu da kuşkuludur. Elimizdeki örnekler 'Hafız gülü' olmasa bile aynı görevi yapabilecek genotiplerdir. Bu durum sevindiricidir.

Güllere verilen adların sayısı türün yayılış alanı ile doğru orantılıdır. Mesela, *R. pisiformis* endemik bir türdür, *R. canina* ve *R. damascena* yaygın türlerdir. Yayılış alanı geniş olanlara verilen adlar çok çeşitlidir, sayısı da fazladır. Öte yandan bir türün ekonomik amaçlı kullanımı tanınırlığını arttırmakta ve verilen adları çoğaltmaktadır.

Her verilen ismin ve kullanılan teknik terimin bir hikayesi vardır. Bu hikaye çok önemlidir. Mesela, ilk gelen yağlı gül suyuna 'baş', ikinci damacanaya dolurulan yağlı kısmen azalmış gül suyuna 'ayak' denilmesi ne kadar anlamlıdır. 'Damla gülü, Kazanlık gülü, Melekhanım gülü, Yediveren, Onbiray gülü' gibi isimler de özel anlamlara sahip adlandırmalardır. Halk veya sektörel paydaşlar tarafından üretilen terimler anlamlı, kullanışlı ve kalıcıdır. Son zamanlarda bazı bilim insanlarının bir bitkiye Türkçe ad vermek için uydurdıkları isimler ise yazılan eserlerin dışında

herhangi bir yerde kullanılmamaktadır. **Bilim dünyası şu konuyu tartışmaktadır:** *Bilim insanları yazdığı eserlerle halka ve sektöre teknik terimleri ve canlılara ad vermede dayatmacı mı olmalı, yoksa halkın veya sektörün kullandığı isimleri tespit etmeli ve bilim dünyasına kazandırmalı mı?* Bilim insanlarının büyük çoğunluğu ikinci görüşü savunmaktadır. Bu makalede de bu görüş benimsenmiş, halkın veya sektörün kullanmakta olduğu terimler belirlenip tanımlanmıştır. İsmi bilinmeyen güllere isim uydurma yoluna gidilmemiştir. Çalışma; uydurma terim ve isim üreten yayınlara da karşılaştırılmamış ve tartışılmamıştır.

Makalede günümüzde kullanımı olmasa bile eskiden kullanılan terimlere de yer verilmiştir. ‘Sadberg gülü, Triyandafil’ bugün kullanılmayan isimlerdir. Ancak bu isimlerin ciddi bir bilimsel geçmişi vardır. *R. damascena*’ya Bulgaristanda (özellikle Kazanlık bölgesi ve çevresi) ‘**Kazanlık gül**’ ismi verilmesi kazan vasıtasıyla yağının çıkarıldığını ifade etmektedir. ‘**Damla gülü**’ de damıtmayı anlatmaktadır. Kazandan maksat imbiktir. İmbik ise su buharı distilasyonu ile damıtmayı ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle ‘**Kazanlık gül**’, Yağ gülü/ Isparta gülü demektir. ‘**Ölü Gülü**’ denmesinin sebebi ise Türkiye’de mezarlıklara ve mezarlara çok dikmesi sebebiyledir. Çiçekleri kurutulup kefene konulduğu, gül suyu kefene saçıldığı için bazı yörelerde bu isim verilmiştir. *R. semperflorens* için ‘**Ömer Hayyam Gülü**’ denmesi; Ömer Hayyam’ın mezarına dikildiği ve mezarında görüldüğü içindir. ‘**Çay gülü**’ denince çiçekleri çay kokusu veren *R. odorata* çeşitleri; ‘**Sihirbaz gül**’ denince birden fazla renk taşıyan ve rengi dönem dönem değişen *R. odorata*’ya ait modern gül çeşitleri; ‘**Kırk Kandil gülü**’ denince çok çiçek açan *R. multiflora* ve *R. polyanta*; Ortanca gülleri denince de **Floribunda melezleri** anlaşılmaktadır. Bourbon gülleri de modern hibrid çay güllerinin (*R. odorata*) geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Bourbon gülleri ile çay güllerinin ortaya çıkmasında *R. gallica* kadar *R. chinensis* ve *R. gigantea* türlerinin önemli katkısı vardır. *R. gallica x R. phoenicia* melezlenmesi ile *R. damascena*, *R. damascena x R. canina* melezlenmesi ile *R. alba*, *R. alba x R. damascena* melezlenmesi ile de *R. centifolia* türünün ortaya çıktığı düşünülmektedir. Hibrid perpetual ve çay güllerinin elde edilmesinde *R. centifolia* türünün de katkısı vardır (Nakamura, 1987:43-44; Baytop, 2001:44).

R. beckeliana için Kuşburnu; *R. hemisphaerica*, *R. foetida* ve melezleri için ‘Sarıgül’ ve ‘Kuşburnu’; *R. iberica* için ‘İtburnu’ ve ‘Delicegül’ en sık kullanılan isimler arasında gelmektedir. *R. canina* için toplam 13, *R. dumalis* için toplam 5 ve *R. arvensis*, *R. foetida* ve *R. odorata* türlerinin her biri için 4’er farklı isim kullanılmaktadır. Taksonların yöresel adları arasında ‘Kuşburnu’ en çok (22 takson için) kullanılan isimdir. ‘Şilan’ ise (7 takson

için) en çok kullanılan ikinci addır. ‘Gül’ ismi ya da ‘gülü’ takısı 122 kez kullanılmış olmakla en çok kullanılan isim veya takıdır. *R. damascena* için 19, *R. centifolia* için 9, *R. borboniana* için 2, *R. rubiginosa*, *R. moschata*, *R. rapini* ve *R. phoenicia*, *R. sempervirens*... için 1’er ismin kullanılması taksonların yayılış alanı, tanınırlığı ve ekonomik açıdan işlevselliği ile ilişkili görülmektedir. Çiçek rengi, kokusu, katmer sayısı, kullanılış amacı, Latince adı, kökeni gibi pek çok özellik gülleri adlandırmada etkili olmuştur.

Son zamanlarda ‘meyve gülü, boya gülü, kesme çiçek, minyatür gül, cam gül, kimeral gül’ gibi terimler ortaya atılmıştır. Gülcülük çeşitlendirilmiştir. Peyzaj gülleri de ‘**baston gül, dikensiz gül, sarmaşık ve oturak**’ gül gibi sınıflandırılmaktadır. Yağ gülü, bahçe gülü, peyzaj gülü gibi terimler yıllardır bilinmekte ve kullanılmaktadır. ‘Meyve gülü, cam gül, kesme gül, aşı gülü, anaç gül’ gibi terimler son yıllarda literatüre girmiştir. Güllerin kullanılış amacı ile Türkçe adı arasında bir ilişki vardır. Mezarlıklar, cami, türbe, gibi yerlere dikilen güller belirli grup güllerdir. ‘Mezarlık gülü, Ölü gülü, Ömer Hayyam gülü’ gibi isimler bu uygulamayı ifade eder. Petrol istasyonları, köy konakları, belediye park ve bahçeleri gibi halkın ortak kullanım alanlarına hoş kokulu, çok çiçek açan, gösterişli güller dikilmektedir. Bilimsel dilde adlandırmada da bazı ayrımlar bulunmaktadır. *R. odorata* hoş kokulu güllere epitet olurken, *R. foetida* kokusu olmakla beraber istenilmeyen anlamında kullanılmıştır.

Ülkemizde özellikle son yıllarda kuşburnu ürünlerine talebin artması üzerine, kuşburnulardan çeşitli yeni ürünler elde edilmeye başlanmıştır. Son yıllarda tarafımızdan yapılan bir çalışmada, gül posasından boya ve ekstre elde edilebilmiştir. Gülden gül yağı, gül koncreti, gül absolütü ve gül suyu (gülâb) eskiden beri elde edilmektedir. Bu ham maddeler kozmetik, parfümeri, temizlik ürünleri, gıda ve şekerlemede yararlanılma yoluna gidilmekte, ürünler çeşitlendirilmektedir. Araştırmaya dayalı yenilikler ve yeni ürünler de terimlerin çoğaltılmasında etkili olmaktadır.

Türlerin ayırt edici özellikleri de Türkçe adlandırmalarda etkili olmuştur. *R. alba*’nın katmerli çiçeklisi olan Triyandafil (otuz yapraklı gül) bunlardan en önemlisidir. Beyaz ve kırmızı çiçekli olmak üzere iki çeşit ‘Triyandafil’ adı verilen gül Darendede meşhurdur. Ülkenin pek çok yerinde ‘Peygamber gülü, Güla Muhammedi, Muhammedi gül, Hasgül, Isparta gülü, Yağ gülü, Pembe gül, Katmer gül’ adıyla yaklaşık 15-20 farklı *R. damascena* genotipi yetiştirilmekte olduğu tarafımızdan tespit edilmiştir. Reçel, gülsuyu, güllâb, gülbeşeker vs. amacıyla üretilen güllerin ekseriyeti yalınkat yağ gülüdür.

Bugün hala yörede imbikle geleneksel gül yağı ve yağlı gülsuyu üretimi özellikle turistik ve evsel ihtiyaçları karşılamak amaçlı olarak uygulanmaktadır. Ancak bu uygulama gün geçtikçe yerini fabrikasyona bırakmaktadır. Her iki uygulama da teknik terimlerin arttırılmasında etkili olmuştur. Ancak fabrikasyon işlemlerde genel teknik terimler kullanılmaktadır. Bu nedenle fabrikasyon üretime ait teknik terimler gülcülükte daha az görülmektedir.

Suriye’de Şam tarafında; yerel halk tarafından otsu bitkilere ‘**haşop**’ (Türkçe ot), gösterişli güzel çiçekleri olan otsu bitkilere de gül anlamında ‘**vard**’ denilmektedir. Büyük şehirlerdeki parklarda güllerin yanında gösterişli çiçekleri olan bitkiler tercih edilir. Hoş kokulu güzel görünüşlü güllere mesela ‘**Halfeti gülü**’ gibi olanlara ‘**hamra jurdi**’, *R. damascena*’ya ‘**zahra jurdi**’ adını vermektedir. ‘**Zahra**’, nefis kokulu anlamında kullanılmaktadır (Özçelik ve Korkmaz, 2015: 22-24).

R. damascena x *R. gallica* melezi olan *R. bifera* türü ‘**Yediveren gülü**’ olarak bahçeleri süslemektedir. *R. gallica* x *R. bifera* melezi olan *R. gallica* var. *officinalis*, koyu kırmızı renkteki çiçeklerinin tıbbi faydasından dolayı Avrupa’da ‘**Eczacı gülü**’ olarak tanınmaktadır (Baytop, 2001:56). Mısır’da *R. gallica* var. *egyptica*’nın kültürü yapılmaktadır. *R. foetida* ise diğer pembe, kırmızı ve beyaz çiçekli gül türlerinden farklı olarak sarı renkli çiçekleriyle dikkati çekmektedir. Ülkemizde katmerli, yalınkat, pembeli sarı gibi çiçek renkleri olan çok sayıda genotipi vardır. Genelde çiçekleri hoş kokulu değildir. Bazıları bol meyve tutarken bazı az veya hiç tutmaz.

Bir gül bir pazarda Mayıs gülü olarak satılırken, bir yerde Nisani gül (Hatay tarafında), diğer pazarlarda Pembe gül, Hasgül, Sakız gülü olarak satılmaktadır (Baytop, 2001:22). Satıcılar arasında bilgi karmaşası bulunmaktadır. Bunun sebeplerinden birisi satıcının fidanı aldığı yerden ismi de almış, ancak kendisinin gülden ve yetiştiriciliğinden fazla anlamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum başka bitkiler için de geçerlidir. Aşılı antep fıstığı niyetiyle bir süs bitkisi olan *Mahonia*’nın; cennet elması niyetiyle satılan meyve fidanının *Ligustrum* (kurtbağrı) çıkması gibi talihsizliklere rastlamak mümkündür.

Genç gövdelerden vejetatif üretim daha kolay olur ve başarı oranı yüksektir. Sert odunlu (korteks bölgesi fazla) güllerde gövde kurdu daha az görülür. Nemli bölgelerde güllerde hastalık daha çok görülür (Özçelik ve ark., 2012:230-235). Hastalık çeşidine arttıkça verilen isimler de artacaktır.

Boya gülü, bitkinin herhangi bir organında ya da birden fazla organında antosiyan sentezinin ve karetenoidlerin fazlalığını ifade eder (Razungles ve ark., 1989:774). Günümüzde gül suyu, gül şurubu, gül kolonyası, kuşburnu çayı gibi gayet masum ürünlerde bile sentetik boya maddeleri kullanılmaktadır. Meşrubat olarak adlandırılan bazı gazlı içeceklerin renklendirilmesi Koşnil böceğinin kanından elde edilmektedir. Koşnil, özellikle yağ güllerinin ve kokulu güllerin gövdesinde yaşayan bir zararlı hayvan türüdür. Gıda maddelerinde E120 koduyla kodlanan bir doğal bir boya maddesi bulunmaktadır. Gıdalara kırmızı rengini vermek için kullanılır. ‘Cochineal’ isimlidir. Afrika’da yaşayan böceklerin kendini korumak amaçlı salgıladığı enzim olan karminik asitin ekstrakte edilmesi sonucu elde edilmektedir. Genel olarak bazı alerjik etkilere sebep olur. Aynı zamanda dini açıdan da tüketilmesi pek uygun görülmemiştir (Anonim, 2018).

Hayatımızın hemen her safhasında karşılaştığımız her olgu için sembolleşen bir gül vardır. Güller sevgi, nefret, şiddet gibi duygularımızın; dini inançlarımızın (gül Hz. Muhammed’i; lale ise yaratıcıyı temsil eder, bu nedenle lale ile gül resimleri camilerde, mezarlıklarda vs. çokça yer alır. Osmanlı döneminde gül çiçeği dini ve edebi kitaplar başta olmak üzere fermanlar, ağaç eşya ve mezar taşlarını süslemede kullanılmıştır. En çok bitki şii ri şüphesiz gül üzerine yazılmıştır. Günümüzde bile halen dokuma ve işleme ürünü ev eşyalarında, giysilerde kullanılmaktadır. Bazı Avrupa fes firmaları Türkiye’de pazarladığı ürünlerde gül resmini kullanmaktadır. Van’da yapılan gümüş tütün ve sigara tabakalarının üzerinde gül resimleri kullanılmaktadır (Baytop, 2001:8). Günümüzde de Türkiye başta olmak üzere pek çok ülkede günlük hayatın her hangi bir safhasında, bir cihazda, bir giyside, bir eşyada gül motiflerini görmek mümkündür. Isparta Belediyesi gül motiflerini dokuma ve ahşap işlemeciliğinde kullanmada önemli mesafeler kat etmiştir. Çizelge 1’de gül taksonları ve Türkçe adları önem sırasına göre sıralanmıştır. Gül cinsinin Türkiye için revizyonu yapılmadığından bu liste günün şartlarına göre muteber sayılabilir. Daha detaylı çalışmalar yapılarak hataları giderilmelidir.

Teşekkür

Çalışmalarımızda pek çok kişi ve kurumdan yardım alınmıştır. TOVAG 105 O 627 no.lu proje ile finansal destek sağlayan TUBİTAK Başkanlığı’na; 01177.STZ.011-2 projesi ile finansal destek sağlayan Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na ve İstanbul Ağaç, Peyzaj Eğitim Hizmetleri ve Hayvanat Bahçesi İşletmeciliği San. Tic. A.Ş.’ne; projelerin mali denetim sorumluluğunu üstlenen S. Demirel Üniversitesi Rektörlüğü’ne; ahenkli bir çalışma örneği sergileyen

proje ekiplerimize; ayrıca iki Osmanlıca eseri günümüz Türkçesine çeviren Dr. Öğr. Üyesi Bekir Yıldırım'a ve çalışmaya katkısı olup burada adı geçmeyen tüm kişi, kurum ve kuruluşlara içtenlikle teşekkür ederim.

Kaynaklar

- Altıntaş, A., 2009a. *Gül ve Gül Suyu: Tarihçe, Tedavide ve Gelenekteki Yeri*. Eczacılık ve Tıp tarihi Serisi: 1, Maestro Reklamcılık Ltd. Şti., Portakal Basım A.Ş., İstanbul: 1-176.
- Altıntaş, A., 2009b. *İlaçların En Güzeli: Gül (Kokulu gülün Osmanlı Tıbbı ve Aromaterapideki Yeri)*. Hayykitap, 83, Barış Matbaası, İstanbul, 1-183.
- Anonim, 1328(H.). *Gülistan Tesisi ve Tımarına ve Gül Yağı Taktir ve İmaline Dair Risale*. Cilt 9, Kader Matbaası, 23 s, Dersaadet.
- Anonim, 1332(H.). *Kadınlara Ameli Sanayi-i Ziraiyye Dersleri-Gül Yağcılık Sanatı*. Matbaa-i Amire, 23 s, İstanbul.
- Anonim, 1994. PR-35: Planned Release of Transgenic Rose (*Rosa x hybrida*) Containing Kanamycin or Chlorsulfuron Resistance Gene and 'blue' Gene (flavonoid 3'5' hydroxylase). Victorian Department of Agriculture Victorian Department of Conservation and Natural Resources Victorian Environment Protection Authority Springvale City Council.
- Anonim, 2018. (<https://gidabilinci.com/gidalarda-encok-kullanilan-zararli-10-katki-maddeleri-nelerdir>; Erişim tarihi: 25.07.2018).
- Baytop, T., 2001. *Türkiye'de Eski Bahçe Gülleri*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, No: 2593, 1-149.
- Başer, K.H.C., Kürkçüoğlu, M., Konur, O.Z., 1990. TAB (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler) Bülteni, Gül (*Rosa damascena* Miller/Isparta Gülü) Özel Sayısı s.13-15.
- Başer, K.H.C., Kürkçüoğlu, M., Tümen, G., 1998. *Bursa Civarında Gülyağı Yetiştiriciliği Hakkında Yeni Gözlemler*. IV. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı, 4-5 Haziran 1998, İstanbul.
- Baytop, T., 1990. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Anadolu'da Yağ Gülü Yetiştirilmesi ve Gülyağı. *TAB (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler) Bülteni*, Gül (*Rosa x damascena* Miller/Isparta Gülü) Özel Sayısı s.8-10.
- Baydar, H., Kazaz, S., 2010. *Organik Gülcülük*. SDÜ Gül ve Gül ürünleri Araş. ve Uyg. Merkezi, Yayın No:1, Isparta.
- Baydar, H., Erbaş, S., 2016. Yağ Gülü (*Rosa damascena* Mill.)'nde Tepe Boşluğu Katı Faz Mikro Ekstraksiyonu (HS-SPME) ve Konvansiyonel Su Distilasyonu Yöntemleri ile Elde Edilen Uçucu Bileşenlerin Karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt 20 (1): 27-36.
- Ceylan, G., 1999. *Güller, Karanfiller, Laleler ve Sümbüller*. Flora Yayınları. İstanbul.
- Çağın, H.K. 2004. *Bitkilerin Gizli Dünyası II. Rosaceae (Gülgüller)*. Bulut Yayınları, İstanbul. s:91-98
- Ercişli, S., Etişken, A., 2004. Fruit Characteristics of Native Rosehip (*Rosa* spp.) Selections from the Erzurum Province of Turkey. *New Zealand Journal of Crop and Horticultural Science*, 32: 51-53.
- Korkmaz, M., Özçelik, H., 2015. Türkiye Güllerinin (*Rosa* L.) Yöresel Adları ve Yetiştikleri Yörelere. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 19(1): 75-82.
- Nakamura, S., 1987. Scent and Component Analysis of the Hybrid Tea Rose. *Perfum and Flavor*, 12(4): 43-45.
- Nilsson, O., 1972. *Rosa* in P.H. Davis (ed.), *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Edinburgh University Press, Vol. 4, pp. 106-128.
- Özçelik, H., Gül, A., Orhan, H., Özgökçe, F., Fakir, H., Sakçalı, S., Özkan, G., Ayter, F., Ünal, M., Tanrıverdi, F., Bilgiç, Ş., Yıldırım, B., 2009. *Türkiye Rosa L. (Gül) Taksonlarının Genetik Çeşitliliği Tespiti, Ekonomiye Kazandırılması Olanaklarının Araştırılması ve Süleyman Demirel Üniversitesi Bünyesinde Rosarium (Gülistan) Tesisi*. TUBİTAK TOVAG 1050627 no.lu proje.
- Özçelik, H., 2010. New Records and Systematical Contributions to Garden Roses of Türkiye. *The Herb Journal of Systematic Botany*, 17(1): 9-42.
- Özçelik, H., Korkmaz, M., Özgökçe, F., Ünal, M., Yıldırım, B., Muca, B., 2011a. Isparta Gülcülüğünde Yeni Alternatifler. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4(2): 123-130.
- Özçelik, H., Muca, B., Özavcı, A.G.M., 2011b. Isparta Yağgülü (*Rosa x damascena* Mill.) Yağı ve

- Çiçeklerinin Strese Bağlı Nörolojik ve Psikiyatrik Hastalıklara Etkileri. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4(2): 99-105.
- Özçelik, H., Özgökçe, F., Ünal, M., Korkmaz, M., 2012. The Diversity Centers and Ecological Characteristics of *Rosa L.* (Rosaceae) Taxa in Türkiye. *International Research Journal of Plant Science*, 3(10): 230-237.
- Özçelik, H., 2013. General Appearances of Turkish Roses. *SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 17(1): 29-42.
- Özçelik, H., Yıldırım, B., Muca, B., 2013. *Rosa damascena* Mill.'nin Türkiye' de Varyasyonu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 17 (2): 52-60.
- Özçelik, H., Orhan, H., 2014. Türkiye'nin Gülleri. *SDU Journal of Science (E-Journal)*, 9 (1): 43-55.
- Özçelik, H., Korkmaz, M., 2015. Çeşitli Yönleriyle Türkiye Gülleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Dergisi*, 10 (2): 1-26
- Özçelik, H., 2018. *Local products from the roses (Rosa L. spp.) Türkiye and their Importances for Health*. 1st International Health Science and Life Congress, 02-05 May 2018 Burdur/TURKEY, Full Text Book, May 2018, 1240-1251.
- Razungles, A., Oszmianski, J., Sapis, J.C., 1989. Determination of Carotenoids in Fruits of *Rosa* sp. (*Rosa canina* and *Rosa rugosa*) and of Chokeberry (*Aronia melanocarpa*). *J. Food Sci.*, 54 (3): 774-775.
- Roberts, A.V., Debener, T., Gudin, S. (Edts.), 2003. *Encyclopedia of Rose Science*. Vol. I-III, Elsevier Academic Press, Spain.
- Yıldırım, B., 2016. *Rosa damascena* Mill.'nin Türkiye'deki Yayılışı, Karakterizasyonu ve Isparta Koşullarında Verim Analizi. SDÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı (Doktora Tez), Isparta.